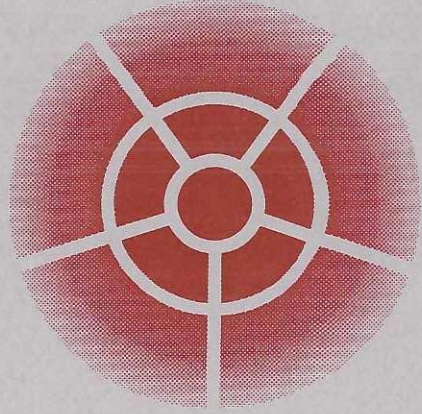
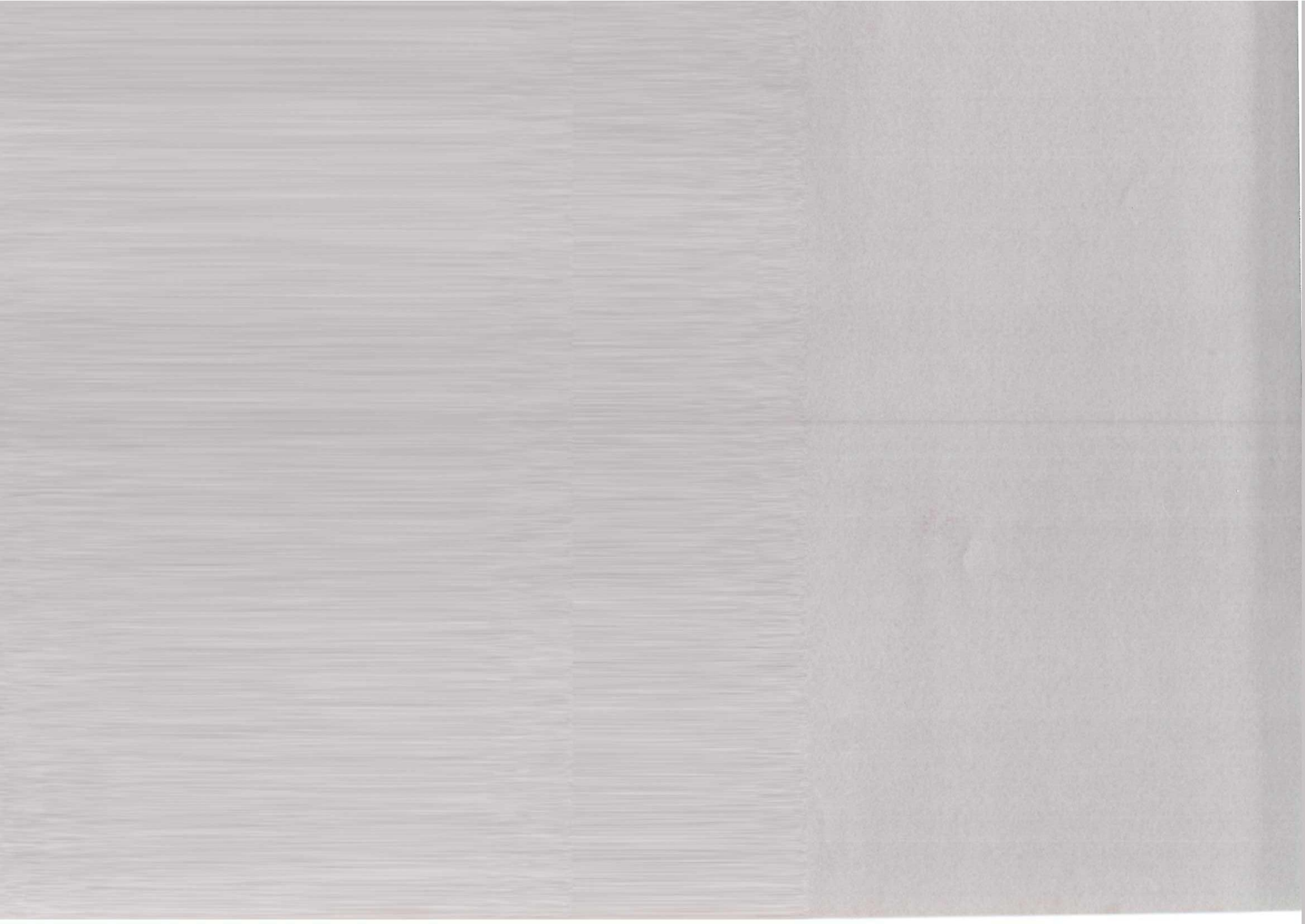

februari 1997

45^e jaargang, nr. 2

Psychologische Verkenningen
Individuele

45e jaargang nr. 2

Februari 1997

INDIVIDUAL
PSYCHOLOGISCHE
VERKENNINGEN

SPECIAL
1947 - 1997

is een uitgave van
Nederlandse Werkgemeenschap
voor Individual Psychologie

redactie adres:
Potgieterlaan 21
2394 VA Hazerswoude Rijndijk
Tel. 071 - 3416110

SPECIAL TER HERINNERING AAN:

50 JARIG BESTAAN N.W.I.P. JANUARI 1997

OVERLIJDEN ALFRED ADLER 28 MEI 1937

ISSN: 1382-5089

Alles uit deze uitgave mag geheel of gedeeltelijk worden overgenomen of vermenigvuldigd in welke vorm dan ook, mits met bronvermelding.

Redactie:

Prof. Dr. C.C. De Keyser

Dhr. G.A.L. Kulker

ACTIVITEITEN

Weekend 20/21 september 1997:

De werkgroep Encouraging-Training Nederland nodigt belangstellenden uit om deel te nemen aan een weekend over 'bemoediging'. Dit weekend wordt gegeven onder leiding van Theo Schoenaker.

Nadere informatie volgt in het volgende nummer van Individual Psychologische Verkenningen. Ook kunt u inlichtingen vragen bij de werkgroep Encouraging-Training Nederland, Ameltherhout 68, 9403 EG Assen. Tel./fax. 0592-316097

Vaak waren ze al een paar maal veroordeeld en het dreigde helemaal mis te gaan met hun leven, terwijl ze heel verschillende delicten hadden gepleegd. (Diefstal, verkrachting, oplichting, exhibitionisme en dergelijke. Er was een man bij die uit eenzaamheid een ruit had ingeslagen bij het politiebureau om opgesloten te worden.) Er was dus geen algemene waardering voor elkaars delict.

Voorbeeld:

Op een bepaald moment hadden een paar jongens het plan opgevat om het lood van het dak van Groot Batelaar te slopen en dat te verkopen. Daar kregen anderen lucht van en het werd verijdeld. Geen staf bij nodig.

Ja natuurlijk werd er geprobeerd het gemeenschapsgevoel te verstevigen. Het bevorderen van het groepsgevoel hoort daar ook onder en het begrip kweken voor elkaar.

Als bijzondere poging om de patiënten een positieve beleving te geven herinner ik me kerstmis. Heel het personeel had dienst. Zoveel mogelijk patiënten werden ingeschakeld bij de voorbereidingen: in de keuken, bij het versieren van de zaal, bij het gereed maken van de tafels. Niemand kreeg verlof om weg te gaan, maar er kwamen wel veel vrouwen en kinderen op bezoek. De tafels werden aaneengeschoven tot rijen, vol met kaarsen. Een uitgebreid heerlijk ontbijt volgde, onderbroken met muziek, zang en voordracht (ook door de patiënten). Het duurde uren. Het lijkt wel een sentimenteel engels verhaal, maar het had in die setting werkelijk iets bijzonder feestelijks.

Laat in de middag volgde het kerstdiner en daarna mocht ieder die daar verlof voor had gekregen met zijn familie mee naar huis.

De volgende dag was er weer extra personeel in dienst om te proberen het voor de achterblijvers minder moeilijk te maken.

INHOUDSOPGAVE

VAN DE REDACTIE	4
VOORWOORD	4
BIJDRAGE LEDEN AAN HET 50 JARIG LUSTRUM	7
ACTIVITEITEN	59

VAN DE REDACTIE

De 'special' in verband met het 50 jarig bestaan van de Nederlands(talige ?) Werkgemeenschap voor Individual Psychologie en de 60ste sterfdag van Alfred Adler ligt voor u. De redactie vond het inspirerend om bij het tot stand komen van dit nummer rechtstreeks dan wel via een briefwisseling contact te hebben met een aantal leden over de door hen geleverde bijdrage. Zij hoopt dat u bij het lezen van de verhalen net zo geïnspireerd zult raken.

Zoals u zich herinnert, heeft de redactie in het vorige nummer van dit tijdschrift een oproep gedaan om uw herinneringen en wetenswaardigheden aan haar toe te zenden. Dit heeft ertoe geleid dat enkele leden in de pen zijn geklommen en spontaan een bijdrage hebben geleverd. Daarnaast heeft de redactie een aantal leden gevraagd een bijdrage te leveren aan de hand van een aantal aan hen gestelde vragen. Het resultaat mag er zijn !

Mocht het lezen van de bijdragen bij u bepaalde herinneringen oproepen, die u met anderen wilt delen en aan het papier wilt toevertrouwen, schroom dan niet. Het grootste deel van het jubileum jaar ligt ten slotte nog voor ons en er volgen nog twee nummers van Individual Psychologische Verkenningen.

VOORWOORD

Als voorzitter van de Werkgemeenschap wil ik terugblikken op de bestuurlijke periode, die ik van nabij heb meegemaakt. Ik werd in het bestuur gekozen in de periode dat Mevrouw Riet Boon-Schilling voorzitter van het bestuur was. Dat was de tijd waarin de Werkgemeenschap in een overgangperiode verkeerde. De heer Henk van Asperen was het bestuur kort daarvoor ontvallen. Het aantal deelnemers aan de cursus liep gestaag terug. Zelfs zo dat de cursus ten slotte gestopt moest worden. Daarmee werd het voortbestaan van de vereniging bedreigd. Er was geen aanwas meer van nieuwe leden en de inkomsten van de vereniging werden daarmee ook minder. De toenmalige penningmeester de heer Piet Hummelen had op grond van de financiële situatie van de vereniging het bestuur voorgerekend, hoeveel jaren het zou duren voordat het de vereniging aan middelen zou ontbreken. We kunnen nu ongeveer 20 jaar later zeggen dat deze sombere berekening gelukkig niet is uitgekomen. In die tijd zaten we echter als bestuur weinig vrolijk bijeen en

L.S.D.kuur kwamen, op te vangen.

De hoofdgroepsleider deelde de diensten in. Je tijd was dus voor een groot deel al ingevuld met vaste punten. Daarnaast had je de maaltijden met de groep. Verder was je 'beschikbaar'. In het dagverblijf, maar ook wel bij mooi weer buiten. Als gesprekspartner; om in de groep mannen een vrouwelijk element te brengen; je deed mee aan spelletjes; hielp mee de tafel af te ruimen enzovoort. Soms ging je met een paar jongens wandelen. Ik heb me er nooit verveeld. Ik denk dat het belangrijk was dat de patiënten wisten dat je alles van hen afwist, maar dat ze zich door je houding toch geaccepteerd wisten. Het antwoord van van Asperen was: 'Er zijn !' Er als belangstellend medemens zijn. Ik denk dat dat de opzet was, je voornaamste functie.

5. In uw bijdrage vermeldt u de ordecommissie (O.C.). Deze commissie stelde de sancties vast op overtredingen. Heeft deze aanpak een relatie tot de Individualpsychologie en hetgeen daar wordt gezegd over logische consequenties en natuurlijke gevolgen ?

Het was een voordeel voor de therapeutische verhoudingen dat de ordehandhaving buiten de therapeutische staf omging.

Het O.C. gaf verder een mogelijkheid tot verantwoordelijkheid dragen. Gekozen worden door je groep tot vertegenwoordiger vergrootte het zelfvertrouwen. Als je lid van de O.C. was, zat je ineens aan de andere kant van het straf uitdelen. dat gaf vaak een andere kijk.

De kapitein was voorzitter en zorgde dat het zakelijk bleef.

Er was weinig verzet tegen de beslissingen van de O.C. Er is bij mijn weten ook nooit een actie geweest om de ordehandhaving op te heffen

Groot Batelaar was klein begonnen met één groep. Vanuit de ervaringen daarmee opgedaan werd de organisatie verder overdacht en gerealiseerd.

6. Van Groot Batelaar is bekend dat de sfeer intern erg goed was en dat er nauwelijks diefstal of iets dergelijks plaats vond. Klopt dat en hoe werd die sfeer bewerkstelligd ? Is hier een relatie met het Gemeenschapsgevoel ?

Er gebeurde inderdaad weinig. Dingetjes als lenen en niet teruggeven gaven weer stof voor de therapie.

Ik zie als positieve factor dat hier een aantal mensen in het zelfde schuitje zaten. Vaak waren ze al een paar maal veroordeeld en het dreigde helemaal mis te gaan

stelde zich daarmee in het middelpunt van de aandacht en kreeg allerlei vragen van de anderen te beantwoorden. Sommigen wilden het graag, anderen zagen er enorm tegen op. Aan het eind van elke bijeenkomst werd afgesproken wie de volgende keer aan de beurt was. Hij kon zich dan vast voorbereiden.

- b. Met elkaar leren omgaan. De jongens konden elkaar niet ontlopen doordat er veel gemeenschappelijke situaties waren. Op de slaapzaal, aan tafel, het groepscontact en in de therapie. De kritiek op elkaars gedrag in de therapie, was ook een vorm van elkaar niet kunnen ontlopen.
- c. De jongens zagen van elkaar hoe ieder met het bezoek omging. Ze vertelden elkaar ook over de weekeinden, hun huwelijksproblemen enzovoort.
- d. Hun houding tijdens het werk kwam onder andere aan de orde wanneer ze klaagden over het inhouden van een deel van hun zakgeld.
- e. Naarmate het teruggaan naar de maatschappij dichterbij kwam, kwamen vooral vragen ter sprake zoals: hoe kom ik aan een baan? Hoe verover ik een plaats in de maatschappij?

De volgorde waarin ik de punten heb opgeschreven, was in de therapie geen vast gesteld programma. In de praktijk kwamen al die onderwerpen vanuit de groep haast als vanzelf naar voren. Als een onderwerp 'voor zijn beurt' ter sprake kwam, werd dit zeker niet afgekap, maar werd juist aangemoedigd om er met elkaar over na te denken. Wel werd door de wijze waarop het instituut was georganiseerd - zoals het groepsleven, het stimuleren van contact met de familie, werkervaring onder leiding en overleg met de buitendienst - bevorderd dat alle onderwerpen behandeld werden.

4. Welke functie bekleedde u in Groot Batelaar, sociotherapeut? En wat hield die functie in?

In principe was je in dienst van allen, zolang je niet in de groep moest zijn. Zo noteerde je als je avonddienst had de tijd waarop jongens, die avondverlof hadden gehad, thuiskwamen.

Je maakte de groepstherapie mee en maakte daar een verslag van, dat nam je mee naar een bespreking bij van Asperen, die ook een verslag had gemaakt. Je las elkaars verslag en praatte er over na. Eenmaal in de week had je groepscontact met de groep. Een keer had je werkbespreking bij van Asperen, een interne opleiding. Voor zover je tegelijkertijd met anderen in dienst was, deed je alles samen met de andere groepsleiders van je groep.

Eenmaal in de week was er schildertherapie. Ook moest je, volgens je beurt, een paar maal meespelen in het psychodrama ('de stervende moeder')

Later werd je ook wel aangewezen om met een pot thee de patiënten, die uit de

worstelde met de vraag of de vereniging wel moest blijven bestaan.

In een jaarlijkse ledenvergadering werd deze vraag aan de leden voorgelegd.

Unaniem vond iedereen dat de Werkgemeenschap moest blijven voortbestaan. Op basis van de uitspraak van de ledenvergadering werd tevens gevraagd, wie bereid was zich voor een andere koers van de vereniging in te zetten. Mij viel de eer te beurt om met die groep bestuursleden aan de slag te gaan en plannen te maken om het lot van de vereniging ten goede te veranderen. De weg die we gevolgd hebben is geen eenvoudige geweest, wat onder andere blijkt uit de wisselingen in het bestuur in de achter ons liggende jaren. Sommigen stopten om het 'estafettestokje' door te geven, anderen stopten teleurgesteld omdat de bereikte resultaten niet in verhouding stonden tot de energie die het bestuur erin stopte. Sommigen stopten vanwege hun leeftijd. Sommigen omdat zij tot de ontdekking kwamen dat een bestuurlijke verantwoordelijkheid toch niet iets was wat bij hen paste. Als echte 'die hard' heb ik het die jaren volgehouden. Eerlijk gezegd moet ik bekennen dat soms ook ik het gevoel had tegen beter weten in door te blijven gaan. Mijn voorgeschiedenis als sandwich-kind en mijn levenservaring - dat als ik maar lang genoeg volhield ik ten slotte de zaken toch naar mijn hand wist te zetten - zullen hieraan wel debet zijn geweest.

Terugkijkend op de afgelopen periode ben ik van mening dat het bestuur dankzij haar inzet er tot op zekere hoogte in is geslaagd de Werkgemeenschap weer een gezonde basis te geven. In ieder geval een basis waarop voort gebouwd kan worden. Wel moeten we, om die basis voldoende te kunnen benutten, onze vereniging omvormen zodat zij past in onze huidige tijd. We zullen terug moeten naar onze kerntaak. Die kerntaak was en is: **het gedachtengoed van de Individualpsychologie verbreiden en ontwikkelen**. Mijns inziens heeft de achter ons liggende periode teveel in het licht gestaan van het willen groeien naar een vereniging met een voldoende draagvlak, waarbij draagvlak werd verward met een groeiend aantal leden. We hebben daarbij soms boven onze krachten gewerkt, het nodige tot stand gebracht dat wel, maar er is geen echte ommekeer gekomen. Daarom moeten we het als Werkgemeenschap anders gaan aanpakken.

Ik denk hierbij aan een andere structuur van de vereniging. Het verenigingsleven moet vooral worden gevoed door twee groepen actieve leden worden gevormd. Een groep heeft als opdracht het in stand houden en beschikbaar houden van het gedachtengoed van de Individualpsychologie. Hun doel is het gedachtengoed van de Individualpsychologie beter 'feeling' te laten krijgen met onze huidige tijd. Dit kan door studie-/thema-groepen, individuele studies en dergelijke. Maar ook moet gedacht worden aan de mogelijkheid om studenten in te zetten van bijvoorbeeld

Hogescholen of Universiteiten om projectmatig de Individualpsychologie te bestuderen en er publikaties dan wel scripties over te schrijven.

Een tweede groep heeft als opdracht het financiële draagvlak van de Werkgemeenschap in stand te houden. Naast de bijdrage van de leden kan hier gedacht worden aan het werven van fondsen, legaten en dergelijke.

Mij staat voor ogen om op afzienbare termijn een plan hiervoor te presenteren aan leden, die bereid zijn zich hiervoor in te zetten. Wie zich geroepen voelt, kan zich bij mij aanmelden. Daarnaast ben ik niet van plan hierop te wachten en zal in overleg met de leden van de Adviescommissie mensen te vragen.

Wanneer u in het tijdschrift leest zult u merken dat het hiervoor gepresenteerde idee niet uniek en van mij persoonlijk is. Opvallend is dat meerdere leden kennelijk op ongeveer het zelfde idee zijn gekomen. Los van elkaar of wat mij betreft ontstond dat idee op een zaterdagmorgen, samen pratend over de vereniging met Jan de Zwart en zijn echtgenote.

Ik wens u allen een goed verenigingsjaar toe met voldoende energie en creativiteit om een bijdrage te kunnen leveren aan onze kerntaak zoals een echte Werkgemeenschap betaamt. Daarmee zetten we als vereniging in op nog eens 50 jaar en dragen er zorg voor dat het werk van Alfred Adler in Nederland voortgaat, zelfs 60 jaar en langer na zijn sterfdag.

Gerard Kulker
voorzitter

Het volgende nummer van Individual Psychologische Verkenningen verschijnt in juni 1997. Kopy en reacties dienen uiterlijk half mei 1997 in het bezit van de redactie te zijn. Bij voorkeur in W.P. 5.1. of W.P. 6.0.

2. Weet u welk privé instituut Arendsen-Hein na zijn vertrek heeft opgericht ?

Dr. Arendsen Hein had een groot huis met een flink terrein er omheen. Op dat terrein stond zijn privé-kliniek 'Veluweland'. Voor zover ik weet had hij die kliniek al voor Groot Batelaar opgezet werd. Van een latere kliniek heb ik nooit iets gehoord. (Ik ben zelf van december 1955 tot september 1960 in dienst van Groot Batelaar geweest en ben daarna een opleiding creatieve therapie gaan volgen. Ik heb door mijn vertrek van Groot Batelaar de ontwikkelen daarna minder gevolgd.)

3. Kunt u een schematische opzet geven van de therapeutische aanpak in Groot Batelaar waarover van Asperen publiceerde ?

Een schematische opzet van de therapeutische aanpak ?

Nee, dat zou ik niet durven !

Het boek: Psychotherapie een concentrische methode van G.H. van Asperen, heb ik helaas niet meer. Blijkbaar bij mijn laatste verhuizing van een vierkamerwoning naar een tweekamerflat te rigoureuus opgeruimd. Jammer, maar misschien kan een ander lid helpen ?

Wanneer een patient in Groot Batelaar werd opgenomen, startte een individuele therapie. De therapeut, die deze therapie deed, was dezelfde als die de groepstherapie leidde.

In de groepstherapie werd begonnen met het vertellen door telkens een van de patiënten van zijn levensverhaal. Aangevuld met vragen van groepsleden. Daarnaast kwam al gauw, vanuit het dagelijks nauw met elkaar omgaan, kritiek op elkaar los. Die kritiek werd door de therapeut ongemoeid gelaten. Van Asperen was er vooral op uit om begrip voor elkaar te kweken. Hij wees op overeenkomsten en verschillen van persoonlijkheid en levenservaring en onderstreepte alle positieve punten. ('K. had daar net een goede opmerking.')

Punten als 'plaats in de kindertijd' 'verwend of verwaarloosd' werden niet theoretisch besproken, maar de invloed ervan kwam van zelf aan de orde. Ook de verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag.

De patiënten mochten op zondag bezoek ontvangen. Men maakte van elkaar het bezoek mee en hoe men daar mee omging. Huwelijksproblemen, de moeilijkheden van het terugkeren in de maatschappij, alles kwam vanuit de groep aan de orde.

Nu ik er zo over nadenk, komt er toch weer meer naar boven:

a. Bij de start van de groepstherapie vertelde iemand over zichzelf en zijn leven. Hij

sche kliniek voor neurotisch delinquenten uit de verhalen van de heren Arendsen Hein en Van Asperen. Verbazingwekkend in die verhalen was het gegeven dat in de kliniek nauwelijks vergrijpen plaats vonden, terwijl dat in een gemeenschap waar delinquenten met elkaar samen wonen toch aan de orde van de dag zou moeten zijn geweest. De sfeer en de behandeling op Individualpsychologische leest geschoeid moet daarom heel apart geweest zijn.

Voor de redactie was de reactie van mevrouw Breas de aanleiding om de nieuwsgierigheid naar het wel en wee van Groot Batelaar in vragen te vertalen en van haar daarop hopelijk bevredigende antwoorden te krijgen. Hieronder vindt u de vragen en de gegeven antwoorden.

1. Wat is u bekend over het conflict dat toentertijd speelde en dat leidde tot het vertrek van Arendsen-Hein ?

Op een bepaald moment ontstond er in de media belangstelling voor Groot Batelaar. Dit groeide uit tot een hetze die vanuit het dagblad de Telegraaf werd gevoerd tegen de instelling en in het bijzonder tegen dr. Arendsen Hein.

Een van de medewerkers van de Telegraaf had contact gekregen met een patiënt, die kennelijk een wrok koesterde tegen Arendsen Hein. Hij gaf onjuiste inlichtingen door aan de Telegraaf, die er op de hen bekende wijze een sappig verhaal van maakte. Toen men eenmaal op dat spoor zat, liet men niet meer los en er werden allerlei situaties in een kwaad daglicht getrokken. Een voorbeeld: Iemand van de buitendienst was van het begin af aan betrokken geweest bij de opzet van Groot Batelaar. Hij was goed bevriend met Arendsen Hein en woonde op kamers buiten de instelling. Toen deze man overspannen raakte, mocht hij bij Arendsen Hein thuis logeren. Hij werd daar goed verzorgd en bleef tot hij was opgeknapt. Als gezelschap had hij overdag de hond van Arendsen Hein op zijn kamer. Die hond kende hem goed en was op hem gesteld. Maar de Telegraaf schreef dat hij door Arendsen Hein 'gevangen' werd gehouden, bewaakt en bedreigd door een grote hond.

Waarschijnlijk waren deze verhalen de aanleiding tot een onderzoek door het Ministerie.

Er schijnt voor het bezoek door de inspectie sprake te zijn geweest van een slechte verhouding tussen dr. Arendsen Hein en Prof. dr. van der Horst. (Het gerucht dat ging sprak over 'jalousie de métier.) Toen van der Horst voor dat onderzoek arriveerde, stond Arendsen Hein in de hal ter verwelcoming. Van der Horst kwam binnen, drukte verschillende staffleden de hand, maar liep zonder te groeten langs Arendsen Hein. Ik was erbij en ben er, nu ik er weer aan denk, nog kwaad om.

BIJDRAGE LEDEN AAN HET 50 JARIG LUSTRUM N.W.I.P.

Dien Strobosch-van Duijne, erelid en voorheen secretaris van het bestuur.

Van mijn beroep ben ik kleuterleidster. Toen ik als twintigjarige hoorde dat men een schoolhoofd zocht voor een nieuw op te zetten kleuterschool in Oud Beyerland, trok ik de 'stoute' schoenen aan, solliciteerde en werd tot mijn eigen verbazing aangesteld. Op deze school was ik de enige gediplomeerde leerkracht. Mijn collega's waren allen ongediplomeerd en van mij werd verwacht dat ik hen leerde les geven. Naast mijn belangrijke taak als huismoeder van twee kinderen ben ik voor korte tijd (3 maanden) hoofd van een bejaardenhuis in Doorn geweest. Men kon niemand vinden om de ontstane vacature in te vullen. Verder ben ik vooral als vrijwilligster actief geweest. Ook nu nog ben ik actief in een werkgroep nabestaanden, doe gevangenisbezoek en nog 10 andere werkgroepen. Wat dat betreft ben ik altijd een actief 'baasje' geweest, dat haar leven in eigen handen heeft genomen.

In 1960 maakte ik voor de eerste keer kennis met de Individualpsychologie. In het blad 'Christelijk correspondentie onderwijs' las ik een advertentie over de basis cursus van de N.W.I.P. Ik schreef in voor de cursus en volgde die van 1960 tot 1962. Na de basis cursus raakte ik steeds meer geïnteresseerd in de Individualpsychologie en volgde alle vervolgcursussen die werden gegeven. Ik ervaarde in mijn dagelijks leven, dat de cursussen mij ondersteunden en beter lieten functioneren in mijn gezin en bij mijn activiteiten als vrijwilligster.

In 1967 werd ik door Loekie van Dijk gevraagd om het secretariaat van de cursus over te nemen. Zij deed dit op verzoek van Jan Vinkenborg en Henk van Asperen, omdat er enige problemen dreigden met degene die het cursussecretariaat deed. Vanwege die problemen was de overname niet optimaal. Op een ochtend werd er bij mij aangebeld en stond er iemand op de stoep met alle spullen van het secretariaat van de cursus. In 1968 werd ik gevraagd om tot het bestuur toe te treden en bleef dit doen tot eind 1990.

Loekie en ik hoorden tijdens de pauze veel van de cursisten hoe zij over de cursus en de docenten dachten. Waar nodig gaven wij dit als een soort feed-back terug een

de docenten. Ik heb nooit een blad voor mijn mond gehad en kon en mocht ook veel tegen iedereen zeggen. Daarbij was ik erg adrem, als iemand een weerwoord had.

In die jaren concentreerden de activiteiten van de N.W.I.P. zich voornamelijk in Amsterdam. Mijn huis werd gebruikt als 'de zoete inval'. Met mijn zeeuwse gastvrijheid als achtergrond was iedereen welkom en er kwamen vaak docenten van de cursus en bestuursleden langs voor vergaderingen. Ik had dit alles nooit gered zonder de steun van Fieps van Emde, die vlak bij mij woonde. Door mijn activiteiten voor de cursus had ik veel jonge mensen om mij heen. Ik leerde de Individualpsychologie door en door kennen en ervaarde ook de praktische toepassing en sfeer bij de cursussen en in het bestuur. Daarnaast kon ik anderen (vooral jongere mensen) met mijn levenswijsheid raad geven. Een hoogtepunt van de Verenigingsactiviteiten vond ik de weekeinden. Ik heb vanuit mijn activiteiten voor de vereniging veel mensen leren kennen. Met name mensen als Arendsen Hein, Henk van Asperen en Jan Vinkenborg zijn mij altijd bijgebleven.

Arendsen Hein heb ik leren kennen als een intelligente en integere psychiater. Hij was in die tijd geneesheer directeur van Groot Batelaar. Als een van de weinige deskundige in Nederland was hem toestemming verleend om ernstig gestoorde patiënten te behandelen met gebruik van L.S.D. Hij was ook internationaal bekend en liet in tijden van afwezigheid de leiding van Groot Batelaar aan van Asperen over. Zijn lessen werden door de cursisten erg gewaardeerd. Het onderwerp was de Transactionele analyse. In de laatste jaren dat hij cursus gaf was zijn slechte gehoor zo nu en dan een handicap. Hijzelf wist er voor zichzelf goed mee om te gaan. Tijdens de lessen zette hij zijn gehoorapparaat uit als hij doceerde en liep tussen de groep cursisten door, waarbij hij zijn gehoorapparaat als een soort privé microfoon hanteerde, wanneer hij van de cursisten een reactie wilde over de door hem gepresenteerde theorie. Hij was een erg actieve man, die mij een keer de uitspraak ontlokte: 'Je bent net een hand met vliegen, als ik zo doe ben je gevlogen.' Op latere leeftijd vertrok hij naar Spanje en had daar een eigen opvang voor bejaarde mensen in El Block.

Jan Vinkenborg was een zeer idealistisch mens. Hij was in veel opzichten principieel en een fervent vegetariër. Voor zijn principes kwam hij openlijk uit. Zo was hij er trots op de eerste dienstweigeraar in Nederland te zijn geweest.

de plaats bij uitstek waar alle jeugdigen komen en problemen vroegtijdig gesignaleerd kunnen worden.

B) De cliënt in belangrijke mate verantwoordelijk laten voor zijn eigen situatie. Thans wordt dit gestalte gegeven in het op gang komende cliëntenbeleid door onder andere het opzetten van cliëntenraden; de hulpvraag van de cliënt meer centraal te stellen en het zich meer richten op een passend en daarmee flexibeler aanbod aan hulp.

Voor mij blijft het daarmee de vraag: Waarom de Individualpsychologie niet een belangrijker plaats inneemt? Opvallend in dit geheel is dat levensbeschouwelijke stromingen over het geheel genomen in onze huidige tijd een weinig prominente plek innemen. Het leven van veel mensen in onze huidige tijd is vooral pragmatisch ingericht. De vraag wat men er aan heeft en waar het toe leidt, is duidelijker aanwezig dan de ideeën die achter het handelen zitten.

Is het een gemis dat de intentie tot handelen en de ideeën daar achter minder aanwezig zijn? Ik ben daar nog niet uit. Wel constateer ik dat we momenteel wat dat betreft meer een doe-volk zijn geworden, waarbij het korte termijn denken vooral een belangrijke rol speelt. Er zijn ook zoveel veranderingen waarop ingespeeld kan worden. We lijken in een tijd van onbegrensde mogelijkheden te leven, waarin we niets meer gebruiken tot het is versleten, maar dat gebruiken wat passend is tot het moment dat het vervangen kan worden door iets dat beter is.

In dat opzicht moet ik de laatste tijd regelmatig denken aan het 'alsof-principe' dat binnen de Individualpsychologie zo'n belangrijke plaats inneemt. Dat principe leidde onder andere tot een opvatting van de wetenschap als instrument om met de werkelijkheid om te kunnen gaan. Wanneer dat de maatstaf is, dan is het belangrijk dat men het juiste instrument (lees: idee) voor handen heeft om met zijn werkelijkheid te kunnen omgaan en te leven. Dat vraagt een andere houding dan het stichten van een vereniging met als doel het verbreiden en bestuderen van de Individualpsychologie. De Individualpsychologie dient daarom in onze tijd een bron te worden waaraan men zich kan laven op het moment dat dat in het leven nodig is. En daarmee is het onze zorg om de bron in stand, up-to-date en beschikbaar te houden.

*****

Groot Batelaar.

De meeste leden van de N.W.I.P. kennen Groot Batelaar als de psychotherapeuti-

ze aan toevoegde dat ze hoopte dat wanneer de man iets zou overkomen, de vrouw tijdig hulp zou zoeken.

Een huisarts, Cornelissen, die vooral was geïnteresseerd in de psycho-somatiek en die vanuit zijn praktijk allerlei voorbeelden had over de samenhang tussen lichaam en psyche. Indrukwekkend waren zijn voorbeelden van voor mij tot dan toe echt lichamelijke ziekten, die hij een duidelijke verbinding liet krijgen met de levensstijl en levensopvatting van mensen. Het holistische uitgangspunt kreeg hiermee een extra dimensie.

Drie mensen, die in die tijd al bezig waren met een vorm van hulpverlening die sterk gericht was op en passend was bij de vraag om hulp van de cliënt.

Uitgangspunten voor hulpverlening, die tegenwoordig in het middelpunt van de belangstelling staan.

Belangrijke gebeurtenissen waren voor mij de periode waarin het met de Vereniging minder ging. Er werd toch een groepje mensen gevonden om de N.W.I.P. nieuw leven in te blazen. Met als hoogtepunt de herdenking van de sterfdag van Adler te Bilthoven, die tevens de nieuwe start inluidde van de tweejarige basiscursus.

Helaas betekende deze revival geen gestage weg 'berg opwaarts'. De basis van de mensen waarop de N.W.I.P. steunt blijft aan de smalle kant, zodat we noodgedwongen de bakens hebben moeten verzetten. Wat betekent dat we de activiteiten zijn gaan afstemmen op de inzetbare menskracht. De basiscursus werd daarmee een aanbod van een cursus op maat, die mensen kunnen aanvragen bij de Adviescommissie. De huidige activiteiten als intervisie en studiegroepen zijn in belangrijke mate weer teruggegaan naar de huiskamer.

Opvallend blijft daarnaast dat ik nog regelmatig wordt gebeld door ouders, die het boek 'Praktisch ouderschap' van Corsini hebben gelezen en zo op het spoor komen van de N.W.I.P.

Er zijn ook allerlei bewegingen in onze huidige tijd, die stroken met datgene dat inherent is aan de uitgangspunten van de Individualpsychologie. Ik denk hierbij aan:

A) Het zich richten op vroegtijdige hulp ter ondersteuning van de eerste leefgemeenschap waarin het kind opgroeit en zijn ervaringen opdoet door middel van het opzetten van opvoedsteunpunten voor ouders met lichte opvoedingsvragen en -problemen; de wens om tot een betere afstemming en samenwerking te komen tussen de jeugdhulpverlening en het onderwijs. Het onderwijs wordt hierbij gezien als

Jan was hoofd van de cursus. Ik overlegde met hem over de toelating van de cursisten. Daar zat eens een jongen bij die alleen de lagere school had doorlopen. Als motivatie gaf hij aan een voetbal elftal te begeleiden en van daaruit geïnteresseerd te zijn in de Individual Psychologie. Jan meende dat zo'n aspirant cursist geweigerd moest worden, maar voegde daaraan toe dat als ik het aandurfde we het zouden proberen. En dat deden we. De eerste scriptie van deze cursist zie ik nog voor me. Als lerares had ik een enorme hekel aan taalfouten. Bij de gedachte aan zijn scriptie lopen de rillingen weer over mijn rug. Zijn scriptie zag er niet uit. Fieps van Emde kwam, na het lezen van de scriptie, direct naar mij toe. Zo'n produkt kon niet getolereerd worden! meende zij. Inhoudelijk was het echter wel een goede scriptie. Ik heb deze cursist aangesproken op zijn taalfouten en gesteld: 'Kees los dat op.' En dat heeft hij gedaan en werd zelfs een prima cursist.

Jan Vinkenborg was enthousiast, ondernemend en wist niet van ophouden. Zelfs niet toen hij ernstig ziek werd. Ondanks zijn ziekte (darmkanker) bleef hij cursus geven. Loekie van Dijk en ik stonden soms doodsangst uit vanwege zijn slechte conditie en vreesden hem op een dag tussen de lessen door dood op het toilet te vinden. Ik heb nog steeds bewondering voor de wijze waarop de tweedejaars cursisten hem hebben opgevangen. De lessen vielen hem zwaar en hij verviel nogal eens in herhaling. Hoezeer hij trouw bleef aan de vereniging en wat hem dat kostte werd mij pas duidelijk toen ik voor hem een opvolger had gevonden in de persoon van Freek Sachs. Toen ik hem van zijn opvolger op de hoogte stelde, merkte ik dat het hem rust gaf. Kort daarop overleed hij.

Van dr. Ronge herinner ik mij een anekdote. In de kliniek zag hij een meisje van 16 jaar voor een schilderij staan. Hij vroeg haar: 'Waar denk je aan?' 'Aan seks', antwoordde zij. 'Waarom?' vroeg Ronge haar. 'Oh daar denk ik altijd aan!' En dan daarbij Ronge zijn droge gezicht waarin geen spier vertrok!

John en Lenie Richard hebben zich ook altijd voor de vereniging ingespannen. John was jarenlang penningmeester en Lenie leidde de discussies met de cursisten na de presentatie van een film over Roger of Perls.

Toen van Asperen een keer een ander lid van de vereniging karakteriseerde, repliceerde deze naar hem: 'in jou komt altijd de onderwijzer naar boven.' Van Asperen was een trots mens. Hij wilde als therapeut van Groot Batelaar graag lid worden van de Nederlandse Vereniging van Psychotherapeuten, maar miste een universitaire opleiding. Hij meldde zich toch aan en werd op grond van zijn kwaliteiten toege-

laten. Zijn verhalen over de patiënten van Groot Batelaar waren erg sprekend. Zo vertelde hij over een man, die voor zijn opname op de markt stond met potplanten. In de groepstherapie vertelde hij, dat hij als marktman potplanten verkocht. Toen hij op een dag in zijn kraam de ene plant na de andere aanbod voor een bijzonder aantrekkelijke prijs, stond tussen de mensen voor zijn kraam een vrouw met haar armen vol potplanten van de concurrent. Zijn aanbod was echter zo aantrekkelijk dat zij die planten van hem er nog bij wilde hebben. Ze had echter een probleem als zij die planten kocht: Hoe kwam ze met al die planten thuis? Deze patiënt wist daarvoor wel een oplossing. Als zij zijn planten kocht, zou hij ze allemaal gratis bij haar thuis bezorgen. En dat deed hij ook. Wel voegde hij aan zijn verhaal toe, dat hij zeker wist dat die mevrouw nooit meer bij de concurrent zou kopen. Zijn planten zouden bij de klant nog lange tijd goed groeien, die van de concurrent zouden echter al snel dood zijn. Toen hem door de medepatiënten werd gevraagd hoe hij dat zo zeker van kon zijn, zei hij: 'Voordat ik de planten bezorgde heb ik van de planten van de concurrent bijna alle wortels weggesneden en ze daarna weer teruggezet in de pot.' Hij zag op geen enkele manier in dat dat eigenlijk niet kon en vond dat een slimme manier van zaken doen.

Freek Sachs gaf als docent aan de cursisten een berg informatie door. Hij bedolf de cursisten onder een niet aflatende woordenstroom. Ze waarschuwde hem weleens om wat minder lesstof in zo'n korte tijd te behandelen. Sommige cursisten dachten daar anders over. Zij ervaarde de lessen van Freek als een soort 'one-man show' en als een verfrissende douche.

Cursisten konden in een bepaalde bui heerlijk overrompelende vragen stellen aan de docenten. Zo werd Fieps van Emde door een cursist eens gevraagd, wat de opvoedkundige waarde was van Sinterklaas in het licht van de Individualpsychologie. Fieps had groot gevoel voor humor, dacht even na en antwoordde: 'Stel dat een kind van 12 jaar nog steeds in de ooievaar geloofd en dat blijft geloven! Is het later getrouwd, wil haar man wat en moet hij van haar eerst het raam openzetten.'

Een van de docenten was een medicus. Door de cursus raakte zo een gynaecoloog geïnteresseerd in de Individualpsychologie. Nadat hij zich de theorie meer eigen had gemaakt zei hij: 'Als ik eerder met de Individualpsychologie op de cursus kennis had gemaakt, zouden veel vrouwen in Nederland nu hun baarmoeder nog hebben gehad.'

Op de kweekschool werd het vak Psychologie gegeven. Van het begin af aan vond

fouten te mogen maken als mijn buurman'. (Ik heb daarmee altijd een duidelijke scheiding gemaakt tussen mijn functioneren in mijn privéleven en mijn beroepsleven.)

De ideeën en uitgangspunten van de Individualpsychologie heb ik in mijn beroep altijd als leidraad genomen voor mijn handelen. Enerzijds gebruikte ik de Individualpsychologie als analyse voor de problematiek. Met name de Wexbergse factoren, de doelgerichtheid in het gedrag en de levensstaken. In de behandeling richtte ik me sterk op het creëren van leersituaties door middel van inzicht geven en oefenen met alternatief gedrag, stimulans en motivatie. In mijn huidige functie als manager ben ik me meer aan het oriënteren op hetgeen de Individualpsychologie kan betekenen voor management vaardigheden en organisatie vraagstukken. Ik heb me voorgenomen hierover in het komende tijdschrift een artikel voor aan te leveren.

Omdat ik inmiddels een fors aantal jaren actief deelneem in de werkgemeenschap binnen zowel het bestuur als de adviescie. heb ik veel mensen die aan de werkgemeenschap een bijdrage hebben geleverd persoonlijk gekend. Zonder anderen tekort te doen of in een weinig zeggende opsomming van namen te komen wil ik er een paar noemen naar aanleiding van wat mij het meest is bijgebleven. Daarbij sla ik degene over, die zelf een bijdrage zullen leveren aan dit jubileum nummer. Van Asperen heb ik leren kennen als een vakbekwaam therapeut, bij wie ik een leertherapie heb gedaan. Indrukwekkend vond ik zijn verhalen over de behandeling van delinquenten en het respect dat hieruit sprak voor de persoon van de delinquent. Zo was een van zijn lievelingsverhalen het verhaal van een flessentrekker, die na zijn behandeling een geslaagd vertegenwoordiger werd. Hij legde ons daarmee het dilemma voor van elke behandeling: kun je mensen met een behandeling echt veranderen of is de kunst van het behandelen de cliënt te leren zijn vaardigheden binnen bepaalde spelregels van onze leefgemeenschap vorm te geven? Fieps van Emden was een andere belangrijke persoonlijkheid die me is bijgebleven met haar verhaal over een geslaagde behandeling van een vrouw met straatvrees. Zij vertelde hoe een vrouw vroeg haar straatvrees te behandelen, nadat zij samen met haar man tot de slotsom was gekomen dat het hun relatie ten goede zou komen, als zij zich liet behandelen. Zij zou dan minder afhankelijk zijn van haar man en ze zouden meer samen kunnen doen. Tijdens de therapie ging de man zich echter minder prettig voelen, omdat hij minder voor zijn vrouw kon zorgen. Ze besloten samen om de therapie te stoppen. 'Een geslaagde behandeling', meende zij. Waar

Individualpsychologie. Zo was er als vanzelfsprekend aandacht voor de eigen verantwoordelijkheid, de keuzen die de mensen maakten en de gevolgen daarvan. Soms hadden vrije keuzen en eigen verantwoordelijkheid voor mij een wat rare bij-smaak in het licht van de levensgeschiedenis van mijn moeder. Zij had 'vrijwillig gekozen' om in plaats van haar broer, die niet wilde, naar Nederland te gaan. Was op achttienjarige leeftijd teruggegaan naar Oostenrijk en ten slotte als volwassen vrouw voor de tweede keer naar Nederland vertrokken, omdat haar kansen in Nederland beter leken te liggen. Haar keuzen bleven voor mij altijd een mengeling van vrijheid naast een zekere invloed vanuit de omgeving. Een spanningsveld waarin ieder mens moet leren leven en die op tweeërlei manieren 'gebruikt' kan worden. Als het bieden van verschillende mogelijkheden (Adler en de Individualpsychologie) en als bepalende (determinerende) factor (Freud en de Psycho-analyse).

Het kwam mij in de tweejarige basis cursus als vreemd voor dat ik de Individualpsychologie wenste te bestuderen en er als eerste op werd gewezen, dat 'om de Individualpsychologie goed te leren kennen ik me vooral ook moest interesseren voor andere stromingen'. Die waren in de cursus dan ook rijkelijk aanwezig en er werd veel tijd besteed aan de psycho-analyse, de transactionele analyse, de R.E.T., Jung, Rogers, de Gestaltpsychologie en nog een aantal anderen. In het licht van het door mij hiervoor beschreven spanningsveld tussen het 'ik' en zijn omgeving; het uitgangspunt van het gezonde verstand (common sense) en de vrije keuze van mensen een zeker te rechtvaardigen opzet.

Mijn leven is sterk beïnvloed gebleven door de Individualpsychologie. Binnen ons gezin hebben het gemeenschapsgevoel, gekoppeld aan de eigen verantwoordelijkheid en vrije keuze een belangrijke plaats. We hebben als ouders veel met onze kinderen gepraat en hen betrokken bij allerlei situaties in het gezin. Op reeds jonge leeftijd bespraken wij bijvoorbeeld wat we gingen eten, de uitjes die wij gingen maken, spullen die wij wilden aanschaffen enzovoort. Aanvankelijk in een soort gezinsraad gekoppeld aan de eetsituatie als belangrijk moment waarop wij als gezin bij elkaar waren. Later bij het ouder worden van de kinderen minder vast in een vorm, maar al naar gelang wat zich in de gezinssituatie voordeed. Daarnaast is er voor onze kinderen altijd veel ruimte geweest om te spelen en creatief bezig te zijn en zo spelenderwijs allerlei ervaringen op te doen. Thea en ik waren in die creativiteit een belangrijk voorbeeld. Een ander belangrijk uitgangspunt als gezinslid is dat ik huldigde was dat ik 'ondanks mijn beroep als pedagoog het recht heb in mijn gezin dezelfde 'stomme'

ik dat een interessant vak. Toen ik met de Individualpsychologie in aanraking kwam, sprak die me erg aan. De I.P. gaf mij een andere kijk op mensen. Ik ging gedrag anders interpreteren en kreeg meer begrip voor mensen, die ik daarvoor als lastig ervaarde. Ook ging ik gedrag meer gaan relativiseren.

Ik heb veel aan de Individualpsychologie gehad en kunnen toepassen in mijn gezin. Ik kwam er in mijn gezin vrij snel alleen voor te staan en dat viel niet altijd mee met 'de jongens'. De I.P. ondersteunde mij om aan levensvragen en -problemen het hoofd te bieden. Ik vind het lastig om precies aan te geven wat de I.P. voor mij heeft en nog betekent. Het is haast een manier van leven geworden. Kernbegrippen zijn voor mij: respect voor anderen, sachelijkheid en gemeenschapsgevoel.

Als onderwijs-mens in 'hart en nieren' ben ik altijd bijzonder geïnteresseerd geweest in wat de I.P. in het onderwijs doet. Ik vind het goed te zien dat datgene wat Ger van Eldert in Nederland is begonnen wordt voortgezet.

*****

Corry Breas, lid en vroegere medewerkster van Groot Batelaar.

Groot Batelaar, zondagavond, zo'n veertig jaar geleden. Ik zit met een paar 'jongens' te praten in een niet-ongezellig dagverblijf met veel planten. (We zeiden altijd 'de jongens', al waren het volwassen mannen, de patiënten van Groot Batelaar. Dit instituut was toentertijd een psychotherapeutische kliniek voor neurotische delinquenten. Groepsleiders en patiënten noemden elkaar trouwens altijd bij de voornaam.)

De zaal deur gaat open en Jan 'barst' binnen. Terwijl hij op me afbeent, begint hij al van een afstand opgewonden te praten. Hij heeft weekendverlof gehad en is voor het eerst naar huis geweest na een tijd in de gevangenis en aansluitend een paar maanden hierte zijn geweest. Het verlof thuis is een mislukking geworden. Ze waren thuis niet blij met zijn bezoek en hadden alle kasten op slot gedaan. Daarover was onder andere ruzie ontstaan. Hij stroomt over van woede, teleurstelling en verdriet.

De jongens, waarmee ik zat te praten, hadden blijkbaar geen zin in Jan en zijn gaan bijlarten.

Jan blijft bij de tafel staan en praat maar door. Ik kijk naar hem en luister. Ik weet hoe hij zich op dit bezoek verheugd had. Het is eigenlijk geen onaardige kerel. Als je weet hoe zijn jeugd is geweest, verbaas je je erover dat hij nog zoveel positieve

eigenschappen heeft. (Dat geldt voor veel van onze patiënten.)

Er komt een andere jongen uit onze groep langs en ik vraag hem of hij even wil kijken of er nog een kop koffie is voor Jan. Die zit even later, al wat gekalmeerd, naast me aan tafel achter zijn koffie.

De volgende middag hebben we groepstherapie. Alle kans dat het weekend van Jan, als hij er niet zelf over begint, door een van de anderen ter sprake wordt gebracht of zijn gedrag.

In het hier bovengenoemde voorbeeld is mij duidelijk dat ik de functie van groepsleidster uitoefen. Dat juist dit voorval mij voor de geest kwam uit een zee van dagelijkse gebeurtenissen, komt waarschijnlijk doordat mijn collega een paar meter verder aanwezig was. We hebben samen achteraf uitvoerig dit voorval besproken. We waren het erover eens dat iets zeggen in de trant van: 'Kalmere wat. Doe eerst de deur eens achter je dicht.' geen enkele zin zou hebben gehad. Het was al heel wat dat Jan in die emotionele toestand rechtstreeks naar Groot Batelaar was gekomen. In plaats van naar de kroeg te gaan of een delict te plegen. Er was blijkbaar iets met hem gebeurd in Groot Batelaar, het begin van een band.

Jan kwam op dit moment, zoals een kind bij zijn moeder, bij ons zijn nood klagen. Een teken van vertrouwen. Het enige wat ik in die situatie kon doen, was hem aandacht geven. Het besef dat hij het vertrouwen van anderen eerst moest terugverdienen, daar was hij nog lang niet aan toe.

De meeste jongens beschouwden, als ze arriveerden, het verblijf in Groot Batelaar als een verlenging van hun straf. Nog niet vrij zijn ! Ze wilden, vooral in het begin, zo gauw mogelijk weg. Dat maakte dat ze elkaar welwillend ontvingen, want als ze met genoeg personen in de groep waren begon de behandeling.

Kritiek hoefden we zelden te geven. Soms, als onze mening rechtstreeks werd gevraagd, dan deden we dat zo tactvol en eerlijk mogelijk. Ze gaven elkaar onderling voldoende kritiek en dat werkte veel beter. In de groepstherapie bleek vaak dat de groep samen een opmerkelijke hoeveelheid gezond verstand (common sense) bezat. Er werd ook veel gelachen.

Van Asperen was onze groepstherapeut. Hij had als sociaal-pedagoog samen met dr. Arendsen Hein, die psychiater was, de leiding over de inrichting. (Ik kende hen allebei al als docenten van de I.P.-cursus in Amsterdam). Daarnaast was er nog een

Al schrijvende valt me op hoe ik vanaf 1987, ook al weer bijna 10 jaar, voortdurend en intensief bezig ben geweest met de Adleriaanse psychologie. Studie en later werk vormden hiervoor de aanzet. Het lijkt erop dat ik telkens weer op het juiste moment op de juiste plek met de juiste mensen in aanraking kwam. De N.W.I.P. heeft hierin een grote rol gespeeld. De basiscursus Individualpsychologie legde bij mij een stevig theoretisch fundament. De uitwisseling met onder andere schoolbegeleiders, die ook kennis hadden van de concepten van Adler en de stimulans van de bestuursleden van de N.W.I.P. hadden op mij altijd een enthousiasmerende en inspirerende uitwerking. De N.W.I.P. is toch steeds weer een plek geweest om te ontmoeten en uit te wisselen. Inmiddels heb ik onlangs zelf een dochttertje gekregen en ben ik benieuwd hoe ik mezelf en de Adleriaanse psychologie zal tegenkomen in een opvoedingsproces nu eens van de andere kant belicht !

*****

Gerard Kulker, voorzitter van het bestuur.

Toen ik in 1970 studeerde aan de Sociale Academie te Den Haag leerde ik een docent, Ben Buschman, kennen die mij kennis liet maken met de Individualpsychologie en de N.W.I.P. Ben stimuleerde me om in te schrijven voor de tweejarige basiscursus. Na mijn afstuderen aan de Sociale Academie in juni 1972 meldde ik mij voor de basiscursus aan, die toentertijd voor het laatste jaar plaats vond in het Centraal Station te Amsterdam en in het tweede jaar verhuisde naar Hoog Catharijne in Utrecht bij het vergader- en congrescentrum Hoog Brabant.

Mijn verbinding met de Individualpsychologie bleek gaandeweg de cursus intenser en voor de hand liggender te zijn dan ik van te voren had kunnen bedenken. Mijn moeder is namelijk Oostenrijkse en opgegroeid in Gablitz een klein dorpje onder de rook van Wenen. Haar vader was in de eerste wereldoorlog gesneuveld en het gezin raakte daardoor een belangrijke bron van inkomsten kwijt. Mijn moeder sprak altijd veel over haar school en haar onderwijzer in Oostenrijk en wat die er van vond dat zij op twaalfjarige leeftijd naar Nederlandse pleegouders vertrok, omdat het gezin nauwelijks te eten had. Veel van wat Adler in Wenen had aangevangen vond ik terug in de verhalen van mijn moeder. De wijze waarop wij, twee zussen, twee broers en ik, thuis werden opgevoed leek verwant met principes uit de

In 1988 besloot ik weer naar Icassi te gaan en overlegde verder met Oscar Christensen en Hans Josef Tymister. Ik koos voor Hamburg en Marieke Vonk ook. Het bleek een fantastische keus. Ik ging aan de gang met fondsenwerving om aan het benodigde geld te komen, dat me in staat zou stellen een jaar in Hamburg te studeren. Dat lukte en ik ging nogmaals op bezoek in Hamburg om me te laten inschrijven en een kamer te zoeken. Tevens bezocht ik mijn vrienden, die ik inmiddels via Icassi had gemaakt.

In Hamburg was het Open Center onderdeel van de opleiding van pedagogen, psychologen en leerkrachten. De combinatie van opleiding van pedagogen en leerkrachten vond ik waardevol en legde bij mij de basis voor mijn huidige werk als pedagoog en preventiewerker bij het Spijbelopvangproject 'de Stap' te Den Haag. Het leven in Hamburg in 'het jaar dat de muur viel' bleek een extra dimensie voor mijn persoonlijke leven. Een aantal van deze vriendschappen bestaan tot op heden en een aantal maal per jaar bezoeken we elkaar over en weer.

Nadat ik terugkwam uit Hamburg, ging ik bij een RIAGG werken. In eerste instantie op vrijwillige basis, later op basis van ziektevervangende. Marieke Vonk deed dat ook en doordat we beiden bij dezelfde RIAGG werkten, waren we in staat te experimenteren met dat wat we in Hamburg geleerd hadden met betrekking tot het begeleiden van gezinnen en ouders.

Inmiddels ben ik al weer bijna vijf jaar verbonden aan een spijbelopvangproject in Den Haag. Ik werd daar aangetrokken met de expliciete vraag naar teambegeleiding en deskundigheidsbevordering op het gebied van omgaan met kinderen en het pedagogisch klimaat. Inmiddels is de vraag aan ons project toegenomen met de vraag om begeleiding en ondersteuning van leerkrachten en preventie activiteiten in het voortgezet onderwijs.

In mijn dagelijks werk merk ik voortdurend hoe zinvol en ook vooral praktisch de theorie van Adler is. Zoals Prof. De Keyser al ooit opmerkte, is een 'goede theorie de beste praktijk'.

Voor mijn werk overleg ik regelmatig met collega's als Theo Joosten en Bert Meijer. Met Bert Meijer schreef ik een hoofdstuk over de sociaal emotionele ontwikkeling in het boek 'Onderwijs aan kinderen met een leerachterstand - een praktische leidraad in het kader van 'Weer Samen naar School' in de intro reeks over Speciaal Onderwijs en Zorgverbreding. Dit hoofdstuk is uiteraard geschreven vanuit een Adleriaans perspectief.

Inmiddels heb ik diverse malen Icassi bezocht en een aantal maal ook met veel plezier als staf lid het kinder- en jeugdprogramma verzorgd.

kapitein van het Leger des Heils, die de zakelijke kant beheerde en de administratie. Het gebouw was oorspronkelijk een tehuis waarin het Leger landlopers opving. Maar die waren er haast niet meer.

Er waren naast een groep 'in aanbouw' steeds een stuk of vier draaiende groepen van een man of acht, ieder met een eigen psychotherapeut en twee groepsleiders (sociotherapeuten zou je tegenwoordig zeggen). Een groep had een gezamenlijk slaapzaaltje en in het dagverblijf een vaste tafel waaraan samen met de groepsleiding alle maaltijden werden gebruikt. Dat schiep een band en gaf tegelijkertijd alle kans op wrijvingen die dan weer stof leverden voor de groepstherapiën. Die vonden tweemaal per week plaats. Bovendien werd er door de groepsleiding groepscontact gehouden. Een bespreking over allerlei zakelijke dingen, die de therapie ontlastte. Ook werd in die bijeenkomst de vertegenwoordiger van de groep gekozen, die zitting had in de Ordecommissie (O.C.) De O.C. stelde onder leiding van de kapitein de sancties vast op overtredingen.

Eén middag in de week was er schilderen of boetseren onder leiding van een echte kunstenaar. Zo nu en dan werd er een psychodrama gespeeld. Iedereen was hierbij aanwezig en het psychodrama werd voorbereid door een therapeut en een patiënt die daar 'rijp' voor was. De patiënt mocht uit de aanwezigen 'helpers' kiezen en hen aanwijzingen geven.

Het grootste gedeelte van de week werden de patiënten echter geacht te werken onder een van de werkbegeleiders: in de tuin, in de keuken, in de huishoudelijke dienst of in de werkplaats. Van hun inzet daarbij hing de hoogte van hun zakgeld af.

Dr. Arendsen Hein was een bijzondere man, een duidelijke leider met overwicht, heel creatief en aardig. Maar als je als groepsleider niet bij een groep van hem was ingedeeld, kwam je niet zoveel met hem in aanraking.

Voor ons groepsleiders was de wekelijkse gezamenlijke bespreking bij van Asperen belangrijk. Alle moeilijkheden, die we ondervonden, konden daar ter tafel komen. Hij verhelderde en bemoedigde en was voor iedereen bereikbaar. Dit alles speelde zich een veertig jaar geleden af.

'De Statendam' werd van Asperen door de jongens genoemd. Dat sloeg op de kalme, wat statige manier waarop hij dagelijks aan kwam fietsen. Onze rots in de branding. Hij had iets onverstoorsaars, er ging rust van hem uit. Wijsheid en milde humor. Zijn lijfspreuk was: 'Wie lacht niet die de mens beziet'.

Ik herinner me hoe ik, voor het eerst in dienst komend, vol onzekerheid aan hem vroeg: 'Wat moet ik eigenlijk doen?' Hij keek me nadenkend aan en antwoordde: 'Het belangrijkste is om er te zijn.'

*****

Jet Rentenaar, lid en huisvriendin van de familie Ronge.

Mijn kennismaking met de Individualpsychologie vond plaats omstreeks 1933 door deelname aan bijeenkomsten van een kleine groep in Amsterdam, die zich hierin verdiepte. Ik kwam met hen in aanraking door mijn vriendin, die apothekersassistente was bij apotheek Birza. De eigenares, mevrouw Birza, had vele interesses waaronder de beginselen van de Individual Psychologie. De bijeenkomsten waren doorgaans 's avonds bij mevrouw Birza thuis. Later sloten naar ik meen mevrouw Almayer en mevrouw Frohnknecht zich bij dit groepje aan. De groep groeide door haar enthousiasme en werd al snel te groot om thuis te ontvangen. Daarom werden de bijeenkomsten verplaatst naar de zogenoemde 'Vrouwenclub' aan de Keizersgracht in Amsterdam. De bijeenkomsten bestonden doorgaans uit een bepaalde lezing, waarbij voor of na de lezing met elkaar 'warm' werd gegeten. Later, volgens de huidige papieren in januari 1947, is de Nederlandse Werkgemeenschap voor de Individual Psychologie opgericht. Er werden in die tijd bijeenkomsten gehouden boven het Centraal station in Amsterdam, waar later ook de cursus werd gegeven. De cursus werd afgesloten met een examen.

Bij mevrouw Birza leerde ik enige beginselen van de Individualpsychologie kennen. Ik was in die tijd lerares bij het Nijverheidsonderwijs. Mijn leerlingen waren meisjes van 14 à 15 jaar. De eerste jaren ging het les geven mij goed af. Na enige jaren kreeg ik echter last van herinneringen uit mijn gezinsleven. Het gezin waarin ik opgroeide, was voor die tijd een bijzonder gezin. Ik ben streng opgevoed door vooral mijn moeder, omdat mijn ouders namelijk waren gescheiden toen ik ongeveer 5 jaar was en dat gaf in die tijd heel wat problemen voor een gezin. Mijn moeder moest bijvoorbeeld zelf voor het gezinsinkomen zorgen voor haar eenoudergezin met twee kinderen. (Ik had een paar jaar oudere broer.) Mijn moeder was onderwijzeres en combineerde dat met haar taak als moeder. Dat ons gezin nog bijzonderder was voor die tijd, bleek toen ik ontdekte een 20 jaar oudere half zus te hebben, die getrouwd was. Zij droeg echter niet dezelfde achternaam als mijn broer en ik, maar droeg mijn moeders meisjesnaam. Ik begreep daar als klein

hoorden, sprak ons wel aan en ik praatte er geregeld over met Marieke Vonk. Marieke en ik besloten in 1987 naar Icassi te gaan, die dat jaar in Nederland plaats vond. Een eerste keer Icassi mee te maken, is als ondergedompeld te worden in een bad van kennis en ervaringen dat zeer bereidwillige 'badmeesters' laten vollopen. En wij zogen het op als sponzen. Naast veel kennis hebben we daar enorm veel plezier gehad. We kampeerden in de stromende regen op een nabij gelegen kampeerterrein en oogsten daarmee veel bewondering en hilariteit, met name van de Amerikanen, die volhardend in hun korte broek bleven rond lopen. De sfeer was enorm goed en de lokatie (het Leeuwenhorst Congres Centre) maakte dat iedereen elkaar ook in de avonduren trof. In de avonduren hadden we de gelegenheid volop met de diverse professoren en andere 'teachers' te praten.

We volgden daar onder andere de cursus Adlerian Family Counseling gegeven door Professor Oscar Christensen (University of Tucson, Arizona) en Hans Josef Tymister (Universität Hamburg, Duitsland). Beiden hadden een 'Open Center' opgebouwd waar gezinnen in de aanwezigheid van publiek (studenten en ouders) begeleid werden. Het concept van een Open Center en de Adleriaanse theorie over de ontwikkeling van kinderen en opvoedingsrelaties sprak ons enorm aan.

Ik had altijd al het plan gehad om na mijn studie een jaar naar het buitenland te gaan en dit begon na Icassi vorm te krijgen. Amerika leek mij het meest aantrekkelijk, maar Hamburg begon nu ook een alternatief te worden. Marieke en ik bezochten na Icassi Nederland ook het Open Center in Hamburg. We logeerden bij studenten die we op Icassi hadden ontmoet en namen deel aan de diverse seminars en intervisie en supervisie groepjes. Ook namen we inmiddels deel aan de tweejarige basiscursus Individualpsychologie, die bij de N.W.I.P. gegeven werd door Prof. dr. De Keyser. Deze cursus betekende voor mij de theoretische basis van de Adleriaanse psychologie. De heer De Keyser kon eindeloos vertellen en vergelijken en hij had de beschikking over een enorm aantal anekdotes, die me bijzonder boeiden. Met name zijn theoretische kennis over alle psychologische richtingen, waardoor hij ook in staat was te vergelijken en de theorieën in de tijd te plaatsen, hebben een grote indruk op mij gemaakt. Zo kon hij aantonen wie van de 'groten' in de psychologie heeft beïnvloed en maakte hij inzichtelijk hoe groot en tevens ook bescheiden (in de zin van bronvermelding) de invloed van Adler is geweest op de theorievorming in de psychologie.

Intussen schreven Marieke en ik onze doctoraalscriptie, die een vergelijkende studie betrof naar de Dreikursiaanse en Gordonianaanse benadering van oudereducatie. We kregen hierbij voor het Adleriaanse deel van de scriptie begeleiding van Prof. De Keyser.

gerichte activiteiten ontstond ook meer de behoefte naar binnen te kijken. Waar lagen onze eigen behoeften? Deze verandering kreeg onder andere gestalte in een bijzonder inspirerend weekend met Dorothy Pevin over gezinsconstellatie. Een grote gebeurtenis was de organisatie van Icassi 1992 opnieuw in Noordwijkerhout. De opening van dit evenement was bijzonder. Samen met Marieke van Eldert en Theo Joosten mocht ik het openingswoord doen namens de N.W.I.P. Daar stonden we voor een internationaal gezelschap van ongeveer 500 mensen. Bovendien wilden we naast de officiële woorden iets typisch Nederlands overbrengen. Het werd een bemoedigende boodschap in de vorm van sterrekers dat een ieder kon koesteren in zijn hotelkamer en kon laten uitgroeien tot iets moois. Symbolisch voor wat er kan groeien uit een enthousiaste groep I.P.ers. De Individualpsychologie heeft mij, zoals uit bovenstaande duidelijk blijkt, sterk beïnvloed zeker in mijn beroep. Vaak grijp ik in het begeleiden van ouders en kinderen terug op de principes van Dreikurs. In de therapeutische relatie, die ik vorm met cliënten, ga ik uit van respect en gelijkwaardigheid. Toch zie ik bij mezelf ook gebeuren wat het lot van de Individualpsychologie al jaren is geweest. Ik integreer de ideeën in andere theoretische kaders, gebruik de I.P.-principes zonder ze als zodanig te benoemen. Het grote probleem is toch dat de Individualpsychologie als therapeutische stroming niet wordt erkend. Men staat zeer welwillend tegenover de ideeën, maar ervaart de stroming als passé. Moeten we hier tegen vechten of ons aansluiten bij de traditie, het lot dat de I.P. met zich meedraagt?

*****

Marieke van Eldert, lid en voorheen bestuurslid en lid van de adviescommissie.

Ik kwam in aanraking met de Adleriaanse psychologie via mijn vader. Hij op zijn beurt was er mee in aanraking gekomen via een schoolteam dat de boeken van Dreikurs had gelezen. Zij wilden op die manier met hun leerlingen omgaan en vroegen hiervoor begeleiding aan de schoolbegeleidingsdienst waar mijn vader werkte. Hij ging op studiereis naar Amerika, ontmoette onder andere Corsini en diens werk voor het C-4-R schoolsysteem. En ook wij kregen bezoekjes thuis uit Amerika, die de school in Wytgaard kwamen bezoeken. In de tijd dat ik in Utrecht pedagogiek studeerde, hield mijn vader een lezing voor de N.W.I.P. over het project in Wytgaard. Ik ging er heen tezamen met enkele andere studenten (waaronder Marieke Vonk en Erik van Lingen). Dat wat we daar

meisje niets van. Toen in de hoogste klas van de lagere school na een sportles in de kleedkamer een klasgenoot vroeg hoe dat nu precies kon, antwoordde ik: 'Dat is nogal eenvoudig. Mijn zuster is een kind van mijn grootvader en mijn moeder.' Ze brulden allemaal van het lachen en ik begreep er niets van. In mijn jonge jaren werd er namelijk geen enkele voorlichting gegeven. Nadat mijn moeder overleden was, heeft mijn zus me verteld dat mijn moeder toen ze jong was, dol verliefd was geworden op een jonge onderwijzer. Ze mochten echter niet trouwen, zelfs het feit dat mijn moeder in verwachting was geraakt veranderde daarin niets. Wel werd de betreffende onderwijzer op staande voet ontslagen vanwege de schande die dat de school bracht.

In de periode dat mijn problemen als onderwijzeres begonnen, woonde ik nog thuis. Wat overigens als ongetrouwde jonge vrouw heel gewoon was. 's Zondags gingen we vaak als gezin op bezoek bij mijn zus en zwager en bleven daar de hele dag. Ik zag een stapel boeken onderop de salontafel liggen en als een wonder pakte ik het boek van de stapel met de titel Individual Psychologie van Prof. dr. Adler. Ik bladerde het boek door en op een bepaalde bladzijde las ik een beschrijving van een vrouw, die ongeveer dezelfde moeilijkheden had als ik. Door de Individualpsychologische behandeling was ze geheel genezen. Ik schreef zonder dat de anderen het merkten het adres van Prof. dr. Adler op en de volgende dag schreef ik hem een brief. Spoedig kreeg ik een vriendelijke brief terug, waarin hij schreef dat hij voorlopig niet in Amsterdam kwam. Wel kwam binnenkort zijn assistent mevrouw Sicher en hij gaf me haar adres en telefoonnummer door. Ik heb met haar een afspraak gemaakt en anderhalf uur met haar gesproken. Ze moest echter een paar dagen later terug naar Wenen en gaf mij daarom het telefoonnummer en adres van dr. Ronge. Beter had ze me niet kunnen verwijzen. Nog altijd ben ik elke dag dankbaar voor de uitstekende behandeling, die hij mij heeft gegeven en voor de gastvrijheid waarmee hij mij altijd ontving. Ik denk dat ik in 1934 voor de eerste keer contact had met dr. Ronge.

In de behandeling werd mij de weg gewezen, maar ik moest hem zelf gaan. Dat is me gelukt en daardoor kreeg ik weer meer zekerheid. Ik heb er wel een paar jaar over gedaan. Later werd ik vaste gast aan huis bij de familie Ronge, die deelnam aan veel familie gebeurtenissen zoals verjaardagen en dergelijke. Ik heb nu nog een goed contact met zijn jongste dochter Suze, die mij bijstaat waar zij kan.

Van de Individualpsychologie spreekt mij het meeste aan dat het 'foute' inzichten

met therapeutische hulp kan veranderen in goede inzichten. Daarbij gaat er een grote mate van gemeenschapsgevoel van de Individualpsychologie uit.

Door dit alles heeft de Individualpsychologie een niet weg te denken plaats gekregen in mijn leven. In mijn beroep heb ik er veel aan gehad. Ik kreeg er een beter contact door met mijn leerlingen. Ik ging anders met hen om en ging anders denken over straffen. Ik wees hen veel op hun verantwoordelijkheid en ook buiten schooltijd had ik tijd voor hen en voor hun verhalen over hun persoonlijke problemen. Mijn sociale leven is door de Individualpsychologie positief beïnvloed. Ik heb een uitgebreide vriendenkring, begrijp de problemen die anderen hebben beter en ik heb meer leren 'aanvaarden'.

Ik ben bang dat het gedachtengoed van Prof. Adler momenteel weinig plaats inneemt in de wereld. We worden veelvuldig geconfronteerd met negatieve zaken in het leven. Door de berichtgeving over moordpartijen, criminaliteit, politiek enzovoort verliezen we ons vertrouwen in mensen waarin we vroeger wel vertrouwen hadden.

Ook kinderen worden veelvuldig met deze zaken geconfronteerd, terwijl zij op de drukke, onveilige straten nauwelijks ruimte hebben om heerlijk op straat te kunnen spelen.

Misschien komt er naar verloop van tijd een verandering ten goede. Laten we het hopen.

Tot slot een boodschap aan het bestuur:

Heel veel dank voor al het werk door u allen verzet in het belang van de Individualpsychologie.

Hartelijk gefeliciteerd met het 50 jarig bestaan van onze vereniging en voor u allen een gezond en goed 1997.

*****

Freek Sachs, lid en voormalig docent van de cursus.

Door intensieve 'thuiszorg'-bemoeningen is het mij niet gelukt voor 31 december 1996 te antwoorden op de 6 gestelde vragen. De thuiszorgsituatie vraagt een constante bezigheid met praktische I.P.-intenties: spanning tussen Sachlichkeit en ichthaftigheid (ofwel: wat moet ik doen en laten versus wat kan ik opbrengen zonder

Bronvermelding:

Prof. dr C.C. De Keyser, Alfred Adler 1870 - 1937,

Klassevergadering, IPB nr. 19669, Amsterdam 1986,

Onderwijs is pas effectief als het ook affectief is, Uitleg nr. 11, 1992,

Theo Joosten, Didactisch handelen in een pedagogische relatie, Basisschool management, oktober 1992,

Theo Joosten, Ieder kind wil erbij horen, Trends, maart 1993.

*****

Marieke Vonk, lid van de Adviescommissie.

Mijn eerste kennismaking met de Individualpsychologie vond plaats in de zomer van 1987, toen ik deelnam aan de zomerschool van Icassi in Noordwijkerhout. Als student klinische pedagogiek in Utrecht was ik gewend aan taaie droge kost en een flinke afstand tussen studenten en docenten. Tijdens Icassi werd ik geraakt door het enthousiasme van docenten en deelnemers en door de toegankelijkheid van de theorie. Principes als respect, gelijkwaardigheid, creativiteit en doelgerichtheid leken simpel en eenvoudig, maar zijn vaak gecompliceerd als ze in de praktijk toegepast worden.

Voor de behoefte om de kennis van de zomer een plek te geven in mijn toekomstige werk als pedagoog zocht ik samen met Marieke van Eldert contact met de N.W.I.P. Daar vonden we een inspirerend gezelschap van zo'n acht mensen, die begeleid werden door een bevlogen docent, Prof. dr. De Keyser. We werden snel in de club ingelijfd en deze 'denktank' dacht met ons mee over de te schrijven doctoraalscriptie voor ons afstuderen. Er volgde twee jaar lang inspirerende zaterdagochtenden in de Meern. Daarnaast stimuleerde de N.W.I.P. ook deelname aan lezingen en workshops.

Na het afsluiten van de cursus was het een logische stap om actief verder deel te nemen aan de Werkgemeenschap. Ik werd lid van de Adviescommissie. Allereerst was ik lange tijd belast met het cursussecretariaat. We probeerden binnen de Adviescommissie alle ontwikkelingen op cursorisch gebied bij te houden. Dat betekende dat de cursus opgedeeld werd in modules. Daarnaast maakte we een aanbod voor cursussen op maat. We hielden ons bezig met werving, klantenbinding en marktonderzoek. Helaas bleek ondanks ons goede produkt de markt te klein en zijn vele cursusmodulles op de plank beland.

Inmiddels maakte de Adviescommissie ook veranderingen door. Door alle naar buiten

ervan kunnen overgaan ?

En indien zaken zijn 'bewezen', ligt er nog altijd de uitdaging middelen en methoden te zoeken om ze te realiseren. De I.P. kan daarbij een bron zijn om uit te putten. Daar zit meteen ook een belangrijk Nederlands probleem. Hoe houden we deze bronnen levendig in ons land ? Ik denk dat het een gemis is dat we in ons land geen instituut kennen waar systematisch aandacht aan de I.P. wordt geschonken. En waar theoretische en praktische impulsen vanuit zouden kunnen gaan voor training en scholing.

Als vereniging lijkt dit moeilijk te organiseren, bovendien willen deelnemers graag dat een scholing ook maatschappelijke waarde heeft. Ondanks serieuze pogingen is het wellicht ook daarom dat een basiscursus niet meer van de grond komt, indien de N.W.I.P. die organiseert. Zou iets dergelijks niet zijn aan te haken bij een hogeschool ? In dit verband is het goed te constateren dat de bibliotheek van de N.W.I.P. nu is ondergebracht bij de PABO te Zwolle en daar voor ieder toegankelijk is. Wellicht een aardige entourage voor een thematische bijeenkomst in het najaar van 1997, bijvoorbeeld naar aanleiding van het 50 jarig bestaan van de N.W.I.P.

Verder lijkt het me te overwegen in de vereniging een fonds te starten, waaruit mensen kunnen worden gesteund die zich willen verdiepen in de I.P. Het is nu al verheugend om te zien dat mede door de steun van de N.W.I.P. het aantal Nederlanders dat deelneemt aan Icassi voorzichtig toeneemt. Een fonds dat deels wordt gevuld uit N.W.I.P. middelen en met bijdragen van de leden, zou een impuls kunnen bieden aan geïnteresseerden zich te verdiepen in de I.P. en hierover te publiceren e.d.

Ook op dit moment zouden leden kunnen publiceren over hun ervaringen met I.P. in hun werk. Ik denk dat er veel mogelijkheden liggen op het terrein van opvoeden thuis en op school. Er is immers een groeiende belangstelling voor preventie van gedragsproblemen en de wijze waarop onderwijs georganiseerd zou moeten worden, opdat kinderen inderdaad genieten van onderwijs.

Tenslotte moeten we in ieder geval de N.W.I.P. in stand houden, opdat er in Nederland op zijn minst een bescheiden spoor te vinden blijft van waarmee Adler is begonnen namelijk een bijdrage leveren aan het begrijpen van mensen door ieder, opdat er een betere wereld voor allen zou komen.

zelf het loodje te leggen !

Helaas, het is niet anders. Zoiets komt op je weg, dat kies je niet uit.

De ziekte van een levenspartner is veel ingrijpender dan ik ooit voor mogelijk had gehouden.

Moge het u allen in 1997 wel gaan, gezondheid en vrede.

*****

Riet Boon-Schilling, thans lid, voormalig docent en voorzitter van het bestuur.

HERINNERINGEN AAN MIJN VERBONDENHEID MET DE NWIP

Inleiding

De redactie van Individual Psychologische Verkenningen heeft mij gevraagd om mijn herinneringen op te schrijven uit de periode waarin ik nauw bij de N.W.I.P. betrokken ben geweest. Met de gestelde vragen als richtlijn, zal ik schetsen hoe een deel van mijn levensloop is samengegaan met de geschiedenis van de Individualpsychologie in Nederland.

Het begin

Mijn eerste kennismaking met Alfred Adler's diepte-psychologie moet plaatsgevonden hebben op de Sociale Academie. Een 'adleriaans' gezinde docent vertelde over de blijvende betekenis van iemands plaats in de kinderrij in zijn/haar ouderlijk huis. Een schok van herkenning ging door mij heen. Ik ben een 'sandwich-kind' geweest, dikwijls te klein voor de groteren en te groot voor de kleinsten in het gezin met zes kinderen. Die ervaring heeft mij stellig op het spoor van de Individualpsychologie gezet, hoewel ik toen nog geen boek van hem las. In 1966 voltooide ik de opleiding aan de Sociale Academie. Ik was inmiddels getrouwd en had een part-time werkkring als maatschappelijk werkster in Amsterdam. 'Toevallig' las ik een advertentie van de Nederlandse Werkgemeenschap voor Individualpsychologie, betreffende een twee jaar durende cursus. Ik gaf mezelf meteen op als cursist. Ik vond het heerlijk om, naast mijn werk met 'problematiese' gezinnen en oude mensen, bezig te zijn met psychologische studie. Hoewel ik al het een en ander geleerd had over menselijke eigenaardigheden en over de samenleving, besepte ik meer dan tevoren dat ik heel veel van het

menselijke 'bedrijf' niet begreep.

Adler's opvattingen over en verklaringen van menselijk gedrag, waarin communicatie en samenwerking veel aandacht krijgen, spraken mij aan. Dat menselijk streven en handelen doelgericht (finaal) zijn, herkende ik het eerst bij mijn cliënten, pas later bij mijzelf.

Groeiende betrokkenheid bij de N.W.I.P.

In 1968 legde ik met succes het examen van de I.P.-cursus af. In de examencommissie zat dr. W. Arendsen Hein. Ik herinner me ons levendige gesprek meer als een discussie van vakgenoten dan als een examen.

De I.P.-cursus bleek voor mij een 'opstap' naar universitaire studie geweest te zijn. Nog hetzelfde jaar begon ik aan de Vrije Universiteit te Amsterdam psychologie te studeren. Toen ik m'n kandidaatsbul 'oude stijl' had, werd ik door de heer H. van Asperen gevraagd om les te geven aan de I.P.-cursus. Dat was in 1972.

Gedurende een aantal jaren heb ik gedragspsychologie en dieptepsychologische 'stromingen' gedoceerd, eerst in de bovenzaal van het Centraal Station te Amsterdam, later in het conferentiecentrum van Hoog Catharijne te Utrecht. Ik nam ook deel aan de examencommissie. Het jaarlijkse evenement van de examens in Hoog Catharijne, waar wij als docenten vooraf samen aten en discussiëerden, herinner ik me als hoogtepunten van intellectuele samenwerking.

Weldra werd ik gevraagd om mee te werken in de 'wetenschappelijke commissie' en een aantal jaren was ik lid van het bestuur van de N.W.I.P. Ik heb de heer Van Asperen vervangen in de periode toen hij ziek was; na zijn overlijden, eind 1980, ben ik voorzitter geworden.

De toekomst van de N.W.I.P. werd in de jaren tachtig onzeker. Ik had er vergeefs op aangedrongen, dat de N.W.I.P. aansluiting zou zoeken bij de Universiteit van Amsterdam. Of dat gelukt zou zijn, weet ik niet, want in academische kringen was Alfred Adler vrijwel onbekend en werd zijn werk als 'onwetenschappelijk' beschouwd. De gehoopte steun van een hoogleraar aan de Rijksuniversiteit van Leiden bleef uit. De bestuursvergaderingen bij mevrouw Dien Strobosch thuis waren erg genoeglijk, maar leverden weinig op voor de toekomst van de Individualpsychologie. De I.P.-cursus kon niet meer doorgaan wegens gebrek aan belangstelling.

Betrokkenheid op afstand

Daar ik, inmiddels afgestudeerd als klinisch psycholoog, een werkkring had gevonden als docent in het Hoger Beroeps Onderwijs, die een grote inzet vergde, heb ik

deze zomerschool voor het eerst bezocht in Noordwijkerhout. dit was voor mij een bijzondere ervaring. Ik kreeg in een keer de beschikking over allerlei materiaal dat ik prima kon gebruiken bij het opzetten van mijn begeleidingsaanbod. Bovendien leerde ik veel mensen kennen die op allerlei wijzen in verschillende landen bezig waren geweest met het invoeren van I.P. methoden in de school (Eva Dreikurs, Edna Nash, Bronia Grunwald, Hans Josef Tymister, Tim Evans en Frank Walton om er een paar te noemen). Bovendien ervoer ik tijdens die twee weken een wijze van elkaar omgaan zoals ik daarover vaak had gelezen. Dit vond ik enkele jaren later treffend verwoord door een boekverkoper tijdens de 25ste ICASSI van 1992 in Nederland. Hij was medewerker bij een wetenschappelijke boekhandel en kwam als zodanig veel op congressen, ook internationale. Op mijn vraag wat hij van dit congres vond, antwoordde hij: 'Dit is wel een bijzonder congres. Het lijkt wel alsof de deelnemers het leuk vinden !'

Deze bijeenkomst van ICASSI was de eerste keer dat ik was uitgenodigd voor het verzorgen van een cursus. Dit aanbod: 'Implementatie Adlerians ideas and methods in the school' ben ik blijven uitvoeren op alle Icassi's vanaf 1992. Vanaf 1993 ben ik lid van de board geworden en met ingang van 1995 ook een van de drie voorzitter geworden. Het zijn de afgelopen jaren intensieve zomerweken geweest, maar ook zeer de moeite waard. Kennismaken met veel mensen uit het onderwijs van andere landen is boeiend, vult de eigen opvattingen aan en relatieveert ze soms ook. Kortom voor mij een indrukwekkende ervaring met een instituut dat al meer dan dertig jaar bestaat en elk jaar zo'n 300 deelnemers trekt.

Meer en meer groeide bij mij het inzicht dat het realiseren van veranderingen in scholen gepaard zou moeten gaan met het inzicht in eigen gedrag van de leraar. Het reflecteren op eigen handelen en het bewust worden van de eigen opvattingen (het werkconcept, de private logic) vragen om vormen van korte counseling. De vervolgcursus van Ton de Bruijn in Utrecht (1992 - 1993) heeft hieraan zeker een bijdrage geleverd. Het toepassen vraagt vormen van counseling, vraagt om oefening en het leren kennen van de eigen levensstijl.

Terugblik en vooruitblik.

Het zal uit deze bijdrage duidelijk zijn geworden dat ik met plezier terugkijk op mijn kennismaking met de I.P. en wat daar allemaal uit is voortgekomen. Ik ben ervan overtuigd dat in deze stroming veel bruikbare ideeën zijn te halen voor opvoeding en onderwijs. En soms kom ik in artikelen en wetenschappelijk onderzoek uitkomsten tegen, die bevestigen wat in I.P.-kringen al lang bekend was. Of is het zo dat eerst alles empirisch moet worden bewezen voordat we tot toepassing

5. plenair vergaderen van de suggesties en noteren;
6. nagaan of alle suggesties worden begrepen;
7. inbrenger geeft aan welke suggesties afvallen;
8. inbrenger maakt een keus;
9. de begeleider bespreekt de uitvoering van de keus.

In de volgende bijeenkomst, meestal na twee of drie weken, wordt de inbrenger gevraagd te vertellen over het verloop van de uitvoering.

Ter illustratie een korte beschrijving van de bespreking van een opvoedingsvraag.

Een moeder van een dochter van vijf jaar brengt haar kind elke dag op de fiets naar school. Als ze uit school wordt opgehaald, wil ze echter altijd op het zadel zitten in plaats van achterop. Moeder vindt dat niet goed, maar geeft haar dochter toch haar zin, omdat ze anders op de speelplaats een scène maakt: huilen, schreeuwen enz. Moeder loopt dan naast haar fiets en dochterlief zit op het zadel.

Vraag: Wat moet ik hier aan doen ?

Gekozen en uitgevoerde oplossing: moeder zal haar dochter op een rustig moment vertellen dat ze de gang van zaken met het ophalen niet leuk vindt en zo ook niet langer wil. Het duurt zolang voordat ze thuis zijn. 'Morgen zal ik het niet meer goed vinden dat jij op het zadel zit als we naar huis gaan. Dit wil ik je nu al vast even zeggen. Als je niet achterop wilt zitten, zal ik op de speelplaats blijven wachten tot dat je achterop gaat zitten.' In de groep had moeder gezegd zich vreselijk te schamen voor het gedrag van haar kind bij een woede-uitbarsting. Er was afgesproken dat ieder nu wist dat zij bezig was haar kind een ander gedrag te leren, en dat niemand zich ermee zou bemoeien.

Op de volgende bijeenkomst vertelde moeder vol trots dat het na enkele dagen al was gelukt gewoon naar huis te fietsen. Ze vertelde vooral trots te zijn geweest op haar eigen doorzettingsvermogen: ....'ik had nooit gedacht dat ik dat zou kunnen.'

In een dergelijke groep kunnen ook thema's aan de orde komen als: bemoediging, toepassen van gevolgen, praten met kinderen. ook een casus kan heel goed dienen om een discussie aan te zwengelen. Ouders kunnen vaak goed worden bereikt wanneer een school iets organiseert. Op een enkele school vinden soms dergelijke bijeenkomsten plaats onder leiding van de leraren.

ICASSI.

Tijdens de periode van mijn kennismaking met de I.P. in de tweede helft van de jaren tachtig, is ICASSI in Nederland georganiseerd. In de zomer van 1987 heb ik

me teruggetrokken uit het Bestuur van de N.W.I.P. In de daarop volgende jaren heb ik wel regelmatig lezingen gehouden voor belangstellenden. In mijn archief vond ik de teksten van een tiental voordrachten uit de jaren tachtig.

Koersverandering van de N.W.I.P.

Op 23 mei 1987 werd ter gelegenheid van het gegeven dat vijftig jaar geleden dr. Alfred Adler was overleden een symposium gehouden te Bilthoven. Daar heb ik kennis gemaakt met prof. dr. C. De Keyser. Hij was zeer geïnteresseerd in de Individualpsychologie en wilde deze introduceren in België, waar hij hoogleraar was aan de universiteit van Leuven. Hij startte een nieuwe I.P.-cursus en nam weldra de leiding van de N.W.I.P. Ook was er een nieuwe impuls gekomen voor de Individualpsychologie uit de onderwijswereld via de heer Van Eldert, hoofd van de Schooladviesdienst te Leeuwarden.

Mijn belangstelling was inmiddels enigszins verschoven. Na m'n uittreding uit het H.B.O. wegens opheffing van de sectie waarin ik werkte, was ik in 1987 weer gaan studeren. Ik hield me bezig met de positie van ouderen in onze samenleving (sociale gerontologie) en niet zozeer met opvoedingsvragen. Ik heb nog tweemaal een lezing gehouden over ouderdomsopgaven. Voor lessen in de I.P.-cursus werd ik niet meer gevraagd; ik meende dat ik daar verder wel gemist kon worden. Onlangs kreeg ik van mevrouw D. Strobosch een brief in handen die prof. dr. C. De Keyser aan mij geschreven had naar aanleiding van mijn laatste voordracht voor de N.W.I.P. in 1990. Die brief heeft mij nooit bereikt. Er stond geen handtekening onder; misschien was het een concept dat niet verstuurd is. Of mijn relatie tot de N.W.I.P. nu anders zou zijn, indien ik die brief wèl ontvangen had, zal niemand ooit weten. (Noot redactie: de bedoelde brief is inderdaad niet aan mevrouw Boon persoonlijk gestuurd, doch als 'open brief' geplaatst in het nummer van april 1993 van Individual Psychologische Verkenningen.)

Mijn laatste bijdrage aan de N.W.I.P.

In 1992 heb ik op verzoek van de heer Gerard Kulker een omvangrijk artikel voor Individual Psychologische Verkenningen geschreven over 'Ouder worden als uitdaging', in Individualpsychologische 'geest'. De N.W.I.P. verkeerde toen administratief in een overgangssituatie; het themanummer over Ouder-Worden is daardoor helaas slordig uitgevoerd en het plan om een themadag over dit onderwerp te organiseren is niet gerealiseerd. Sindsdien heb ik alleen nog contact gehouden met de N.W.I.P. via het tijdschrift, waarop ik uit solidariteit geabonneerd gebleven ben.

Wat mij bij-gebleven is

Ik heb veel te danken aan Alfred Adler's Individualpsychologie. De N.W.I.P. heeft een ontwikkelingsfase van mijn leven begeleid. Toen het contact verflauwde, had ik het niet meer zo nodig. Ik was bezig op andere terreinen 'ontdekkingen' te doen. Een echte 'adleriaan' ben ik nooit geworden. Hoewel ik Adler's cognitieve benadering van menselijk streven en gedrag waardeer, vind ik in zijn theorie te weinig aandacht voor de irrationele emoties en de spirituele verlangens van de mens. Sommige individualpsychologische begrippen vind ik weergaloos, zoals 'Nebenkriegsschauplatz' en 'körperliches Entgegenkommen'. Adler's visie op de levensloop van elk individu als een op keuze(n) gebaseerde fictie (als-of) in plaats van als noodlot of vóórbeschikking, heb ik als bevrijdend ervaren. Mijn kennismaking met de Individualpsychologie heeft mij geleerd om 'finaal' te denken en te kijken naar mijzelf en naar gebeurtenissen waarmee ik in aanraking kom. Sinds enkele jaren ben ik bezig met de geschiedenis van de spiritualiteit in ons werelddeel. Ik heb gemerkt, dat het heel verhelderend kan zijn, niet alleen naar de oorzaken te zoeken, maar je ook af te vragen, waartóe 'historische' personen hun keuze(n) hebben gemaakt en wat instituten hebben beoógd met hun activiteiten en regelgeving. Ik meen, dat ook de geschiedenis van de mensheid verloopt als-of zij op onbekende maar wel gekózen doelen af-stevent.

Is er toekomst voor de Individualpsychologie ?

Ik ben geneigd deze vraag bevestigend te beantwoorden, al is het ledental van de N.W.I.P. sterk afgenomen sinds het verwachtingsvolle begin in 1947. In de universitaire wereld van de 'wetenschappers' zal de Individualpsychologie geen roem oogsten; daarvoor is zij te 'speculatief' en te 'ethisch'. In hetgeen tegenwoordig in populaire geschriften als 'psychoanalyse' gepresenteerd wordt, zijn individualpsychologische begrippen als 'levensstijl', 'compensatie' en 'minderwaardigheidscomplex' verwerkt, maar die worden toegeschreven aan Freud of Jung. Adler's naam wordt in de psychotherapeutische lectuur zelden genoemd. In de Nederlandse psychologenwereld heeft Adler nooit de erkenning gekregen, waarop hij stellig recht had. Toch ligt er een arbeidsveld voor 'adleriaans' gezinde onderzoekers naar de dieptepsychologie van individuen en van de cultuur van ons werelddeel. De causale benadering van S. Freud heeft overduidelijk aangetoond, dat sexuele en agressieve drijf-ten veel onheil teweeg brengen, maar Freud's theorie geeft weinig hoop op veranderbaarheid van mensen en culturele processen. De projectietheorie van Jung ga ik steeds meer zien als een vernuftige 'Nebenkriegsschauplatz'.

2. zicht op gedrag;
3. het schoolconcept: de vier R's;
4. opvoedingsmiddelen en -methoden:
  - natuurlijke en logische gevolgen;
  - respectvol communiceren;
  - bemoedigen.
5. klassevergaderingen.

In de opzet was veel ruimte en inbreng van de vragen van leraren. Al heel gauw werd opgemerkt dat deze cursus een praktische was; hetgeen overeenkomt met wat veel teams aan verwachtingen uitspreken bij de aanvang van een dergelijke cursus: we moeten er wel iets aan hebben in de klas !

Het ontwikkelen van dit aanbod heeft geleid tot het begeleiden van andere schoolteams, het verzorgen van diverse workshops, alsmede tot enige publikaties.

Oudergespreksgroepen.

Gedurende het werken met de leraren komt op een gegeven moment altijd de vraag naar voren op welke wijze ouders over deze nieuwe (!) inzichten zullen worden geïnformeerd. Vaak zijn dan ouderavonden georganiseerd; bijvoorbeeld onder de titel zoals 'Opvoeden een lust of een last ?' en 'Kinderen bemoedigen'. Indien ik daarvoor voldoende tijd had, werd aan het eind van een aanbod het idee gelanceerd voor een drietal oudergespreksgroepen om alledaagse opvoedingsproblemen nader te bespreken. In grote lijnen was de opzet van deze bijeenkomsten de volgende: Tijdens de eerste bijeenkomst stelde ik ieder zich voor en sprak een wens/verwachting voor deze drie bijeenkomsten uit. Na het bespreken van enkele randvoorwaarden, zoals:

1. wat in de groep wordt gezegd, blijft in de groep;
2. niemand wordt tot iets gedwongen;
3. een gerichtheid op het helpen en het zoeken van oplossingen;
4. de eigen verantwoordelijkheid van ieder, wordt iemand uitgenodigd een opvoedingsprobleem in te brengen.

De vraag wordt behandeld aan de hand van de incidentenmethode, die de volgende opbouw kent:

1. toelichting op het probleem;
2. vraagstelling;
3. verhelderingsvragen door de deelnemers;
4. in tweetallen brainstormen over suggesties;

lijkse praktijk in de school, zei ik toch ja op de vraag van de Franciscusschool. Intake- en oriëntatiegesprekken met het team gaven mij even de tijd na te denken over hoe deze vraag aan te pakken. Allerlei materiaal van Ger gaf mij een indruk van hetgeen hij met het team in Wytgaard had gedaan. Bovendien kreeg ik steeds meer zicht op relevante literatuur.

En soms heeft een mens geluk in het leven: de N.W.I.P. herdacht in 1987 te Bilthoven met een symposium dat Adler 50 jaar geleden was overleden in Aberdeen. Op die bijeenkomst werd gesproken door Prof. dr. Cyriel De Keyser van de universiteit van Leuven. Op het eind van de dag kondigde hij aan met een basis-cursus I.P. zou worden begonnen in het najaar van 1987. Hij was daarvoor zo enthousiast dat hij toezegde dat de cursus ongeacht het aantal aanmeldingen zou doorgaan !

Uiteraard tekende ik in; en ik heb twee jaar genoten van de colleges van Prof. De Keyser. Ze zijn gegeven in Bilthoven en later in de Meern. Duidelijk was dat hij zelf bijzonder genoot van hetgeen hij onderwees en bijzonder trots was als hij kon wijzen op interessante verbindingen tussen psychologen, die hij had gevonden. Elke keer nam hij een geweldige koffer met boeken mee. Als 'extra college-uur' werden ze toegelicht en vooral aangeraden te lezen. Gedurende twee jaren ben ik met twee leraren van de school uit Wytgaard naar deze colleges gereden. Vooral de uitleg over de Adleriaanse basisprincipes en de vergelijking van deze opvattingen met die van andere grote denkers zijn me zeer bijzonder bijgebleven.

Cursus: omgaan met kinderen.

Het deelnemen aan de basiscursus en de gesprekken met het team van Wytgaard brachten mij steeds meer tot de overtuiging dat ik een psychologie had gevonden die een belangrijke bijdrage kon leveren aan reeds lang bij mij levende vragen. Bovendien was er nog de vraag van de Franciscusschool, waarop ik als schoolbegeleider wel een antwoord moest geven. Ik besloot toen met het opzetten van een cursus: Omgaan met kinderen. Dat moest ten minste twee doelen dienen:

1. systematiek brengen in het vele materiaal dat ik inmiddels had verzameld,
2. inhoudelijke en begeleidingstechnische delen bevatten.

Gedurende enkele jaren heb ik aan deze cursus gewerkt. Ik heb daarover uitvoerig geschreven in het tijdschrift van december 1990. Het ontwikkelen liep ongeveer gelijk met de ontwikkelingen van het schoolteam van de Franciscusschool. Het programma kende de volgende onderdelen:

1. introductie bijeenkomsten;

Ook in deze tijd zou Adler vragen stellen: Waar wil ik heen ? Waar wil jij heen ? Waar willen wij, met elkaar of als 'elite', heen ? En: Op welke wijze willen jij en ik, willen wij dat doel bereiken ? De antwoorden op die vragen, zij het in termen van 'als-of', zouden in onze cultuur een heilzame schok teweeg kunnen brengen. Daarom vind ik het verheugend, dat opvoeders en onderwijzers nu het erfgoed van Alfred Adler bewaren en in hun praktijk be-oefenen.

Tenslotte

Weliswaar is in Nederland de Werkgemeenschap voor Individualpsychologie een gezelschap van bescheiden omvang. Maar uit andere landen, met name de Angelsaksische werelddelen, kunnen nieuwe impulsen komen. De ICASSI bijeenkomst in 1996 heeft getoond, dat de Individualpsychologie nog veel te 'zeggen' heeft.

Daarom hoop ik, dat de N.W.I.P. zal blijven bestaan en blijven werken. Ik wens het Bestuur en alle leden geluk met de vijftigste verjaardag van de Werkgemeenschap en besluit met de heilwens: Lang leve de Individualpsychologie !!

*****

Wim Vis, lid die een aantal lezingen heeft gehouden,

Het schrijven d.d. 30 november j.l. met het verzoek een bijdrage te leveren aan het wetslagen van het lustrumnummer N.W.I.P. heeft mij tot de volgende bezinning gebracht:

Ik kwam in contact met de Individualpsychologie in de beginjaren 60 vanuit mijn studie voor Pedagogiek. Het meest spreekt mij aan de visie op de mens en maatschappij, zoals die door Alfred Adler werd verwoord. Alfred Adler geloofde, dat de werkelijkheid anders kan zijn. ('Alles kann auch anders sein.') Hij was zijn tijd ver vooruit. Die was nog niet rijp voor een analyse van menselijke relaties.

De Individualpsychologie heeft in mijn leven en werken een plaats gekregen in het beter leren begrijpen van de menselijke relaties, de motivatie en drijfveren van het menselijk handelen.

In mijn beroep als Kinderfysiotherapeut en Psychomotorisch Kindertherapeut heeft Alfred Adler een zeer belangrijke invloed gehad, die in mijn denken over en handelen naar sterk bepalend is geweest. Met name in de Kinderrevalidatie heeft deze

visie mij zeer bruikbare handvatten aangeboden.

Belangrijke gebeurtenissen zijn mij bijgebleven vanuit het eerste cursuscentrum op het Centraal Station te Amsterdam en vervolgens in de discussie naar aanleiding van de refereerbijeenkomsten.

Alfred Adler is voor mij een vertegenwoordiger van een heldere kijk op hedendaagse problematiek, die zich in menselijke relaties weerspiegelen en zeer bruikbaar zijn in de huidige gedragswetenschappen.

MIJN MOTIVATIE:

'Als kind had ik al belangstelling voor mensen, menselijk functioneren en in het bijzonder voor in hun ontwikkeling belemmerde kinderen.'

Na mijn opleiding voor Lichamelijke Opvoeding, gevolgd door fysiotherapie met specialisatie Kinderfysiotherapie werd ik veelvuldig geconfronteerd met zowel lichamelijke, als sociaal en emotionele beperkingen/belemmeringen bij lichamenlijk gehandicapte kinderen. Het bracht mij tot nadenken over de vraag: Hoe reageren ouders op kinderen en visa-versa, hoe reageert een gezin op zijn omgeving en visa-versa? Mijn keuze destijds voor de studie Individualpsychologie kwam dus niet uit de lucht vallen. Er bleek mij meer perspectief en ruimte voor vooral de waardevolle Individualpsychologische aspecten rondom het omgaan met zieke kinderen en volwassenen.

Op het moment dat je het gevecht tegen het lot durft op te geven, de zieke mens meer jouw 'bondgenoot' wordt, komt er energie vrij, zo is mijn persoonlijke ervaring. Het heeft de weg vrij gemaakt voor meer humor, begrip, saamhorigheid en een hechte band met de in hun ontwikkeling belemmerde kinderen.

Kortom:

'Het N.W.I.P. was - en is - voor mij een platform, waarin werkers van verschillende 'pluimage'; in de zorg voor de medemens elkaar ontmoeten en van gedachten wisselen over het wel en wee van een zorgconcept. Het biedt mij de mogelijkheid om een uitwisseling van gelukbevorderende aandacht voor het welzijn van onze samenleving te verdienen.'

Ik hoop met deze gedachtenspinsels een constructieve bijdrage aan een bezinning op de vraag naar het denken over Alfred Adler in de jaren 2000 te mogen geven.

oproepen wat en leraar doet om ze te realiseren. Dan komen opvoedingsmiddelen ter sprake, waarbij straffen en belonen sterk de overhand hebben. In die tijd heeft het mij verbaasd dat er zo weinig meer over het opvoeden van kinderen werd gezegd. In een opvoedingsinstituut moeten, zo dacht ik, toch essentiële opmerkingen over de relatie tussen kinderen en volwassenen te maken zijn? Deze ontmoetingen met andere teams heeft mij ook voor mijn eigen school, waarvan ik toen directeur was, aan het denken gezet. Ik had het gevoel dat er andere notities en middelen zouden moeten zijn, waarmee idealen van opvoeding beter verwoord en ook anders gerealiseerd konden worden.

Ook al jaren vond ik het interessant te zien hoe ouders met hun kinderen omgingen. Als onderwijzer en later als directeur kwamen nogal wat situaties voor waarin ik een kijk kreeg op gezinnen. Hoe was het mogelijk dat kinderen uit een en hetzelfde gezin zulke grote verschillen in gedrag konden vertonen? Wat had een discussie tussen ouders voor zin tijdens de zogenaamde tien-minuten gesprekjes over: dat heeft hij nu typisch van jou? Welke invloed had de gezinssfeer op kinderen? Hoe werd met die regels omgegaan? Afijn allemaal vragen die zich concentreerden op de invloed van ouders op hun kinderen en misschien ook wel omgekeerd.

Zeer indringend werd ik weer met deze problematiek - voor mij een uitdaging - geconfronteerd, toen ik in 1987 als schoolbegeleider de vraag kreeg de school in Wytgaard te begeleiden, waar door de toenmalige directeur van de Schooladviesdienst van Leeuwarden, Ger van Eldert, al jaren was gewerkt aan het invoeren van Individualpsychologische ideeën in het onderwijs. Van die psychologische stroming had ik op dat moment niets paraat. Enig spuurwerk in oude college-aantekeningen en boeken bracht mij bij Adler en zijn wil tot macht. Mij was op dat moment volstrekt onduidelijk wat daarmee in het onderwijs kon worden gedaan. Gesprekken met Ger en zeker zijn interne publikatie 'Mens sana in Schola sana' hebben geleid tot een toenemende interesse in de opvattingen van Adler, Dreikurs en Corsini. Ik had het gevoel iets op het spoor te zijn wat een belangrijke bijdrage kon leveren aan antwoorden op vragen waarmee ik al jaren bezig was.

Nog nadrukkelijker werd ik op gedragsproblemen gedrukt toen een andere basis-school in Leeuwarden - de Franciscusschool - vroeg of ik hen iets meer over omgaan met kinderen kon vertellen: 'zoals ze dat in Wytgaard deden' (zie N.W.I.P. special, december 1990). Zelf nog maar nauwelijks bekend met deze opvattingen en amper vermoedend wat de betekenis ervan kon zijn voor de dage-

daardoor mijn leven en beroep heeft verrijkt. Hetgeen duidelijk bleek toen ik na mijn pensionering als outplacement-consultant gedurende ca. 5 jaar de weg moest en kon vinden in heel verschillende levensstijlen om de cliënten te helpen een nieuw begin te vinden.

Medio januari 1997 begin ik aan een efficiency opdracht op het centrale bureau van een patiëntenvereniging. Ik zal daar de I.P. weer nodig hebben en 'onbewust' gebruiken.

*****

Theo Joosten, bestuurslid en penningmeester.

WAAROM EN WAARTOE.

Inleiding.

In het verzoek van de redactie - een bijdrage te leveren aan het lustrumnummer van Individual Psychologische Verkenningen - wordt gevraagd in te gaan op de betekenis van de Individualpsychologie voor het beroep en/of je leven. Daarover nadenkend ben ik tot de opvatting gekomen dat het niet eenvoudig is hierin een scheiding aan te brengen. In de opleiding tot onderwijzer en tijdens de uitoefening van dat beroep hebben mij altijd de vragen naar zin en betekenis van menselijk gedrag geboeid. Wat beweegt een mens? Waarom wordt gehandeld zoals wordt gehandeld? Wat heeft betekenis of zin in hetgeen we doen? En toegespitst op opvoeding en onderwijs: waartoe voeden we kinderen op? Wat willen we kinderen meegeven; wat vinden we van waarde. En vooral ook: hoe bereiken we dat?

Tegen deze vragen ben ik nog eens nadrukkelijk aangelopen toen ik van 1983 tot 1986 part-time medewerker was van een grootschalig project in Noord Nederland, waarin schoolteam werden begeleid in het opstellen van school werkplannen. Vanzelfsprekend moet een school in een dergelijk plan aangeven welke visie ze heeft op het opvoeden van kinderen. Het is mij toen opgevallen dat zeer veel schoolteams in deze gedachtenwisselingen zaken naar voren brachten als:

- opvoeden tot zelfstandigheid en solidariteit,
- leren omgaan met vrijheid en verantwoordelijkheid,
- bijdragen aan het ontplooiën van creativiteit.

Op zich zeer respectabele, pedagogische doelstellingen, maar die ook de vraag

(Wim Vis heeft aan deze bijdrage een artikel toegevoegd getiteld 'Het bewegen van kinderen met een motorische belemmering'. Dit artikel is verschenen in het tijdschrift Speciaal Onderwijs en zal worden opgenomen in het volgende nummer van Individual Psychologische Verkenningen.)

*****

Prof. dr. Cyriel De Keyser, lid van de redactie, voorheen bestuurslid en lid van de Advies cie.

Beste N.W.I.P. en goede vrienden,

Ik wens jullie graag Prettige Vruchtbare Herdenkingsdagen en Gelukkig Nieuwjaar.

Ergens in mijn laatste jaar secundair onderwijs kreeg ik als opgave voor een verhandeling 'Een volk dat zijn verleden eert, bouwt aan zijn toekomst.' Iets van dien aard zei men (in 1940) staat ergens op de Moerdijk. Mooi en zinvol. Later werd mij trouwens in de ontwikkelingspsychologie duidelijk dat een teken van volwassenheid bestaat in de persoonlijke integratie van de tijdsbeleving: bewust blijven van zijn verleden, dat verwerken met twee voeten in het heden denkend aan en plannen makend voor de toekomst.

Het is ook goed dat twee aanleidingen tot herdenken samenvallen met 60 jaar stilstaan bij Adlers verscheiden (en tien jaar na een memorabel 1987) en 50 jaar na de stichting-formele dan als zodanig - van de N.W.I.P.

Gerard Kulker heeft zijn volk aan het werk gezet en ik ben daar blij om. Welaan dan met uw welnemen en in een persoonlijke ordening.....

Kennismaking en ervaringen met de Individualpsychologie

Mijn persoonlijke kennismaking met de Individualpsychologie en haar plaats in mijn beroepsleven zijn ineen gestrengeld zoals je zult merken. Het lijkt een beetje op een voortkabbelend water: er ontsprong ergens aan een onooglijke bron een beekje, dat na verloop van tijd een riviertje werd met hier en daar een stroomversnelling soms een stuwmeertje en langzamerhand een open water in de zon op een vlakte met zicht op zee.

Hier dit verhaal.

Het begon allemaal met een kennismaking met Adler en de I.P. in de jaren 1947 tot 1949 tijdens mijn kandidaatsopleiding in de parallelstudie pedagogiek en toegepaste psychologie. Aan het Leuvens Instituut, toen nog een niet geheel zelfstandig onderdeel van de Faculteit van Wijsbegeerte en Letteren dat eigenlijk zijn wortels had in het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte van Mercier bij professoren als J.R. Nuttin en A. Kriekemans, allebei ook doctors in de Wijsbegeerte en .... Wij genoten toen nog van het dubbele taalregime, Frans en Nederlands. Ons aller 'grootvader' Prof. Michotte gaf nog college, algemene en experimentele psychologie, was leerling van Wundt en Külpe en zelf vooraanstaand Gestalt en Wilpsycholoog en doctor in de Wijsbegeerte. Hij werd onder meer eredoctor in Cambridge bij Prof. Bartlett, vermaard geheugen- en denkpsycholoog.

Bij Nuttin en Kriekemans leerde ik Adler en bij de laatst genoemde leerde ik ook Allers en Künkel kennen. Met Professor Kriekemans had ik het meeste contact. Hij was een huisvriend van het Amerikaans College een 'pedagogie' of studentenhome waar ik tot subregent benoemd was.

In 1949 verscheen van Nuttin een, voor de plaats der dieptepsychologie in katholieke kringen ook in Nederland, invloedrijk werk met name *Psychoanalyse en de Spiritualistische Opvatting van de Mens*. De hoofdinhoud was gewijd aan Freud en de verdere ontwikkelingen tot en met Rogers, die Nuttin als eerste in Nederland persoonlijk was gaan opzoeken. Het bevatte ook in annex twee volledige hoofdstukken één aan Adler en één aan Jung gewijd.

Het boek was het direct resultaat van een conferentiereeks, die op vraag van de psychologiestudenten van Amsterdam werd gehouden. Het hoofdstuk over Adler is op mijn initiatief door hem zelf voorgedragen voor de Nederlandse Vereniging van psychologiestudenten in het conferentieoord Drakenburg bij Utrecht. Later viel me op dat toen al zeer evenwichtig aandacht werd besteed aan datgene wat Adler stelde over geldingsdrang, Ik- ideaal en Gemeenschapszin, gelukkig niet zozeer het minderwaardigheidsgevoel. Kriekemans doceerde ons fundamentele pedagogiek en ontwikkelingspsychologie. Hij had een *Inleiding in de Karakterologie* gepubliceerd in de Nederlands Vlaamse Bibliotheek voor Wijsbegeerte. Wij lazen daarin over Adler en de dissidenten Allers en Künkel.

Merkwaardigerwijze beëindigde ik mijn licentie (doctoraal) met een scriptie over Freud: *Ueberich, Ideal Ich en Gewissen bij S. Freud*, weliswaar onder begeleiding van Kriekemans toen ik reeds uit Leuven weg was.

Ik werd aangesteld als docent in de *Normaalschool* (Kweekschool) van *Torhout* (West-Vlaanderen) waarvan ook Nuttin afkomstig was. Er waren uit Leuven enkele

behandelden in belangrijke mate de theorie van Alfred Adler, maar ook hun praktische ervaring kwam in de lessen heel goed tot uiting. Door de gevarieerdheid in het docenten-team in de loop van de 3 jaar, was er ook een duidelijke verband tussen de in de cursus besproken stof en de maatschappij. De cursuszalen in het Centraal Station te Amsterdam waren goed gevuld. Ik schat zo'n dertig cursisten of meer, meer vrouwen dan mannen. Ik behaalde mijn diploma in juni 1969 en volgde daarna een vervolgcursus met een scriptie. (Nog steeds heb ik de oude aankondiging en deelnemerslijst van ons jaar bewaard.)

De Individualpsychologie heeft nogal letterlijk een plaats in mijn leven gekregen, doordat ik op de cursus mijn vrouw heb leren kennen. Vooral de oefentherapie bij mevrouw van Emden heeft veel voor ons betekend. Min of meer gelijktijdig was ik ook betrokken geraakt bij het werk van de bekende schrijver Dr. J.C. Schuurman (meer Jungiaans georiënteerd). Dit is uitgemond in deelname aan gespreksgroepen en later werd ik bestuurslid van het Centrum voor Zelfbezinning en de Stichting Perseus. Schuurman trad ook op voor de Individualpsychologie en dat leidde tot contact met de Internationale School voor Wijsbegeerte (ISvW) in Amersfoort/Leusden.

Als bedrijfsleider van een kleine levensmiddelen fabriek (ca. 100 man) en later als beheerder van een TNO proefdierlaboratorium met veel jonge mensen heb ik veel nut gehad van de principes van de Individualpsychologie over levensstijl, de finaliteit en het bemoedigen bij het selecteren van personeel en bij het aanpakken van conflicten.

Naast de genoemde leertherapie zijn ook de praktische oefeningen in gesprekstechnieken en counseling van Vrolijk en Arendsen Hein, een congres met onder andere kritische studenten in Oosterbeek, het jubileum in Bilthoven, de vele lezingen in Krasnapolsky en later het wijkcentrum monumenten van betekenis geweest, die ik mis.

De levensstijlanalyse, de bemoedigende aanpak en het simpel toepassen hiervan in de alledaagse leefomgeving zouden naar mijn mening door een betere herkenbaarheid associeerbaar een belangrijke rol kunnen spelen bij de tegenwoordige belangstelling voor de persoonlijkheidsontwikkeling, niet zozeer als richting maar meer als een verbindende rode draad.

Samenvattend vind ik dat de I.P. van Adler mijn levensstijl heeft gemoduleerd en

blij zijn als we weer tot zo'n soort samenwerking zouden komen. Daarmee is het potentieel in volle omvang beter te benutten en het zou getuigen van een echte IP mentaliteit. Ik ben gelukkig met het aanbod aan de universiteit van Leiden. Dat is een goede keuze: de Universiteit van de Professoren Carp (psychologie) en Casimir (pedagogiek) heeft destijds al open gestaan voor Adler. Het is jammer dat vanwege de ziekte van Ton de Bruijn dit initiatief tijdelijk is opgeschort, omdat het niet volwaardig door kon gaan. Dan maar beter uitstellen uiteraard, maar tegelijk een nieuwe goede voorbereiding met allen die kunnen om bewust aan te knopen bij de adleriaanse traditie in Leiden. En laten we met die universiteit nagaan of er adleriaanse publikaties in boek of artikelvorm bekend zijn, die misschien in die tijd werden gemaakt. Mogelijk kunnen daarover in Leiden nieuwe doctoraalscripties ontstaan. Trouwens een van de laatste grote voordrachten van Adler vond plaats in Leiden.

Ik wil nog een laatste suggestie doen: doe een gelijkwaardig aanbod aan verschillende Hogescholen (Hogerberoepsonderwijs) zoals dit ooit gebeurde aan de Hogeschool Midden Nederland. Het kan langs twee wegen: een eerste occasioneel en wellicht breed, ruim en goed gespreid aanbod over *pesten op school*. Met een aangepaste documentatie met onder meer literatuur en video. Er is genoeg beschikbaar. Een tweede mogelijkheid betreft een meer structureel aanbod: de voorbereiding van wat een speciale afstudeerrichting kan worden aan de pedagogische academie of Pedagogische Hogeschool faculteit van 'Individuele opvoeding'. Hiertoe dient een deelleerplan te worden gerealiseerd op basis van de I.P. zowel theoretisch als praktisch. Hiervoor zullen veel mensen zich moeten inzetten wil het renderen. In principe is er materiaal genoeg, maar er moet bewust worden gepland, uitgaande van een goede voorbereiding en planmatige spreiding. Belangrijk is dat hiermee de jeugd wordt gemobiliseerd. Ik wens de N.W.I.P. om dat te realiseren zoets toe als: 'Good luck' in het nieuwe jaar.

*****

Jan de Zwart, lid van de Adviescommissie.

Het contact met de Individualpsychologie ontstond circa 1966/67 door een advertentie of persbericht. Ik weet niet meer waarin, mogelijk de Elsevier, Intermediair, NRC of Volkskrant. De behoefte aan verdieping bestond door mijn werk als bedrijfsleider en door mijn persoonlijke situatie (echtscheiding). Wat mij tijdens de opleiding het meest aansprak was de praktische achtergrond van de docenten. Ze

vruchtbare vragen blijven hangen over onder meer agressiviteit bij Adler en Freud en over Ik ideaal bij Adler en Ideal Ich bij Freud. Ik heb over Ik ideaal trouwens beter zelf een empirisch onderzoek geleid bij adolescenten. Aan de onderwijzersopleiding in Torhout werd het al heel gauw mijn opdracht om een nieuwe lerarenopleiding voor tweede en derde graads bevoegdheid (Regentaat) in te richten en psychologisch en pedagogisch te begeleiden (Postsecundair dus, HBO).

In die toen gloednieuwe opleiding (nieuwbouw) mocht ik ontwikkelingspsychologie 'geven' en geschiedenis van het vormingswezen en een vak dat karakterkunde heette, maar persoonlijkheidspsychologie werd gedoopt. Dit zijn altijd mijn lievelingsvakken gebleven. Persoonlijkheidspsychologie mocht ik ook doceren in enkele andere HBO opleidingen, aanvankelijk in West-Vlaanderen. Bij de ontwikkelingspsychologie en de persoonlijkheidspsychologie gebruikte ik onder meer de werkjes van Künkel uit de Nederlandse Wereldbibliotheek. *Inleiding in de karakterkunde* had vooral veel belangstelling van mijzelf en de studenten. *Karakterkunde van de jeugd* vergeleek ik met de film, die de Seventies inleidde als *Botsende Jeugd*, of *Rebell without a cause* met James Dean. De persoonlijkheidspsychologie groeide in die film als in de praktijk.

In de nieuwbouw van de *Normaalschool* kreeg men, door speciale belangstelling van een econoom en een ontvankelijke geest, een psychologisch centrum voor studie en beroepsoriëntatie. Later werd dit centrum bekend als PMS, een centrum met een one-way observatiespiegel en een registratiemogelijkheid voor Sheldon opnames, waar een van de collega's een diploma behaalde in de ergologie (arbeidspsychologie). Ik zelf kon daar in de vakantieperiodes biometrisch en psychologisch onderzoek doen voor oriënteringsdoeleinden.

De cursus persoonlijkheidspsychologie groeide daar, mede in samenwerking met de inwonende studenten uit de hele provincie. In de ontwikkelingspsychologie verwerkte ik Künkel. Die Torhoutse periode werd gekenmerkt door een levendige belangstelling voor andere scholen in het buitenland, onder meer werd aandacht geschonken aan de Nederlandse kweekscholen in evolutie, de vernieuwingsscholen zoals de *werkplaats van Kees Boeke* en *Dalton-* en *Montessorischolen*. Heel speciaal kon ik met oud-studenten uit Leuven mee naar het eredoctoraat van Prof.

Michotte in Cambridge. Hiervan is mij onder meer bijgebleven hoe Bartlett tijdens zij tafelrede fijnzinnig, dat wel, en humoristisch de draak stak met Adler, maar dat deed mij toen al niet meer.

Torhout was voor mij nog zeer belangrijk vanwege een studieverblijf in Wenen in verband met mijn scriptie. Ik bestudeerde daar, aan de hand van het door Zweden

heropgebouwde schoolwezen en onder begeleiding van Dr. Igor Caruso, psycholoog opgeleid in Leuven en professor in Salzburg, het stedelijke onderwijs. Dr. Igor Caruso was vooral bekend als psychoanalyst (neo-analyst en eerste psychosynthetiscus).

Mijn studieverblijf in Wenen werd heel bijzonder door mijn ontmoeting met Prof. Dr. V.E. Frankl, die oud-leerling en medewerker van Freud en later van Adler bleek te zijn geweest. Helaas kende ik toen - 1953 - nog niet de Adleriaanse experimenteerschool. Wel leerde ik tijdens een kort bezoek de Erziehungsberatung van Dr. Kn. Baumgärtel kennen, een op Adler geïnspireerde adviesvorm waarover ik pas later las.

Ons centrum in Torhout kreeg regelmatig bezoek van Leuvense studenten onder leiding van Prof. Knops, wat later tot mijn aanstelling in Leuven heeft bijgedragen. In die tijd vroeg Prof. Kriekemans mij om hem gedeeltelijk te vervangen op de door hem gestichte afdeling van assistent psychologen in Antwerpen. Ik kreeg van hem daar de formele goedkeuring na mijn gemotiveerde vraag om persoonlijkheidspsychologie als titel te gebruiken in plaats van Karakterologie. Dit speelde in de tijd dat ook Prof. Rümke in een latere uitgave van zijn eigen *Inleiding in de karakterkunde* stelde dat men dat ook in Amerika zo begon te noemen. In Antwerpen gaf ik een syllabus uit onder die titel met onder meer hoofdstukken gewijd aan Freud, Jung, Adler, Künkel en Allers.

Ondertussen had ik gelegenheid na mijn eigen scriptie die auteurs beter te bestuderen. Met name de vertaalde werken van Künkel en Allers *Psychoanalyse, het succes van een dvaling* en het in Vlaanderen in omloop gebrachte pedagogische werk *Das werden der Sittlichen Person*. Maar ook het vertaalde *Karakterkunde en Karaktervorming*. Later, toen hij reeds in Washington hoogleraar was, bestudeerde ik zijn werk *Selfimprovement* later vertaald als *Zelfverbetering*, dat positief werd aanbevolen door Langeveld.

In die tijd las ik de Nederlandse versie van Adler *Mensenkennis*, wat mij toen minder sterk boeide dan Künkel. Later leerde ik, vooral door mijn studie van Freud, dat een momentopname een levenswerk vooral moest worden gelezen als een moment van ontwikkeling. In mijn begrip was Adler in karakterkunde niet verder gekomen dan de vier temperamenten van Galenus. Wel gaf dit mij, zij het niet ideaal, een aanknopingspunt om door te gaan met mijn studie van de Individualpsychologie. Ik meende toen dat de stand van zaken van de Individualpsychologie gelijk was aan die van de Antroposofie van R. Steiner en minder ver was dan de Nederlandse Heymans.

de N.W.I.P. Ik had de hele Fischer reeks gelezen en zelfs van elk boek afzonderlijk een korte samenvatting gemaakt.

Een tweede niveau van begrijpen is lezen en begrijpen van de volledige evolutie van de verschillende werken als een context waarin ze allen hun plaats krijgen.

Een derde is, in het geval van Adler, de kennis pogen praktisch te gebruiken zowel in de opvoeding, het onderwijs en in de psycho- en sociotherapie (meer dan alleen sociale psychotherapie).

De vierde wijze van begrijpen is een begrijpen op weer een ander niveau. Dit houdt in dat men de zin van het werk op het eigen leven gaat betrekken. Dat is vooral een levenswerk, een begrijpen Newman 'to realise'. Dit is het beseffen van niet alleen de levensbetekenis, maar nog moeilijker die betekenis, die levenszin waar maken en realiseren in je leven. Daar ben ik nog altijd mee bezig met vallen en opstaan.

Dank je Gerard dat je me de kans gaf van dit alles te getuigen. Ik zal blij zijn als ik het jubileumnummer van het tijdschrift, misschien met een extra exemplaar, ontvang met de omslag uitgevoerd in zilvergrijs met bordeaux rode opdruk zoals die van April 1996. Het zilvergrijs van de stille trouw en het diep rood van het gemeenschapsgevoel bij uitstek: de vriendschap en de liefde. (Zo hebben wij destijds ook het hulde boek, *libor Amicorum* voor Prof. Kriekemans uitgevoerd.) Dat vond ik samen met de nieuwe titel een verassing: die titel en die kleuren.

De toekomst van de Individualpsychologie.

Na de reorganisatie werd ik lid van de wetenschaps- en adviescommissie.

Daarnaast werd ik aangesteld als liaison officer bij de Internationale Vereniging voor I.P.

Ik heb dat helaas niet meer goed waar kunnen maken vanwege mijn gebrek aan mobiliteit. Graag had ik meegewerkt en vooral geleerd van de pogingen van de Internationale Vereniging om de opleiding beter te structureren. Ik durf niet tegenstaande alle beperkingen en met de hoop die ik put uit het laatste boekje van Erwin Ringel 'Das Alter Wagen' weer een stukje van mijn adviesfunctie op te nemen. Een stukje droom te formuleren naar aanleiding van een berichtje van Gerard Kulker in een van de laatste nummers van het tijdschrift, hoe onmachtig ik me soms ook voel, om toch een bijdrage te blijven leveren aan in dit geval de redactie. Ik ben blij met de nieuwe vorm van het tijdschrift *Individual Psychologische Verkenningen* en vind dit een juiste stap geweest, die een oude droom van mij heeft verwezenlijkt. Dit is een goed werkinstrument voor de toekomst. Nu nog indien mogelijk een raaisin-formaat geven en mogelijk in twee kolommen drukken. Dat is al een keer gebeurd in het gemeenschappelijke nummer van de N.W.I.P. en de S.T.I.P. Ik zal

Smuts en Teilhard de Chardin. Iets kristalliseerde in mij, erg plots. Ik moest onweerstaanbaar denken aan werken van Adler uit zijn laatste periode. Met name *De zin van het leven* waarin hij voor zover ik weet voor het eerst Smuts citeert, zij het haastig en verkeerd, *Wholeness and Evolution*, oftewel eigenlijk *Holism and Evolution*. En ook zijn afsluitende boek over *Individualpsychologie and Religion* wat ik heb gelezen met de vraag: Was hij, die atheïst was geworden, na respectievelijk joods en protestant te zijn geweest, uiteindelijk tot persoonlijke levenszin gekomen?

Het is duidelijk dat Adler als humanist positief staat tegenover de betekenis van het Christendom en de wereldgodsdiensten als wegbereiders van het 'Gemeenschapsgevoel' en met toevoeging van het begrip *Sachlichkeit* en de *kosmische openheid en verbondenheid*. Daarna kon ik kort en nog maar voorlopig, de dialoog en ontmoeting aangaan met Evelyne en voorzichtig zeggen wat - zonder esoterime - mij tijdens de periode van de OFH en het contact met mijn geestelijke vader Prof. dr. Max Wildiers was overkomen. De onlangs op 90 jarige leeftijd overleden Max Wildiers had mij toegang verleend tot de grootste denker van deze eeuw de filosoof Ch.N. Whitehead, ooit mathematicus met B. Russell. Ik leerde dankzij Prof.dr. Max Wildiers de filosofie van Ch.N. Whitehead kennen, de wijsgerige consequente uitwerking hiervan van Bergson en de anticipering ervan door Teilhard de Chardin. Ik heb met mijn dochter voor de eerste keer kunnen spreken over wat ik door Adler had verkend. Met name wat ik aanvoelde als een verlossende zin van het leven en de plaats van ons mensen in de evoluerende kosmos. Onze bescheiden rol daarin, maar met de kans en misschien wel de opdracht om ons van de evolutie bewust geschiedenis te schrijven. Ik moest denken aan het postuum boekje van Van Asperen *Humanisme met andere woorden*. Alleen, wat mij betreft, een humanist met een 'opening naar boven' een 'ouverture par en haut' naar M. Blondel.

Ik vertelde Evelyne alleen een beetje over mijn zoektocht en vertelde haar dat daarvoor zo nodig tijd moet worden vrij gemaakt, een stukje geestelijk open testament voor haar. Ik heb nog uren wakker in bed gelegen.

Ik wil mijn bijdrage besluiten met een laatste kort (gelukkig) beschrijving.

Een auteur als Adler leren kennen en begrijpen heeft een viertal dimensies: Een eerste is de tekst lezen en woorden en zinnen proberen te begrijpen van elk van zijn werken afzonderlijk: dat had ik gedaan in functie van de twejarige cursus van

Een aantal van mijn opdrachten vanuit Antwerpen bleven bestaan toen ik in 1958 in Leuven door Prof. Nuttin werd aangesteld als assistent-werkleider bij Prof. Knops, een jonge Nederlandse professor. Aanvankelijk werkte ik vooral voor de praktijkopleiding, testpracticum en werk aan schoolrendementstesten, binnen het raam van een door mij in te richten nieuwe dienst voor studie en beroepsoriëntering die later werd vernoemd naar het PMS centrum (Psycho Medico Sociaal Centrum) als in Torhout.

In Antwerpen ging de ontwikkeling door. Voor mij was dat van belang omdat ik hierdoor de toenmalige rector Dr. Wildiers leerde kennen, die mij inleidde in de procesfilosofie. Hierdoor leerde ik het werk van J. Smuts *Holism and Evolution* kennen en ging daardoor beter begrijpen wat Adler citeert als *Wholeness and Evolution*. Door deze ervaringen kreeg '*De zin van het leven*' voor mij een geheel nieuwe dimensie en werd het meest voldragen werk van Adler. Pas weer later kon ik dat plaatsen.

In 1963 kon ik door een toevallige verschuiving overstappen naar de afdeling *pedagogische wetenschappen*, waar ik verhandelingen begeleidde. Ik leerde daar verhandelingen kennen die tot stand kwamen onder leiding van Prof. Nuttin over de dieptepsychologie in het bijzonder over Adler als evoluerend auteur (Nuttin) en als kinderpsycholoog (Kriekemans). Ik kon sommige thesisen op het spoor zetten van een onderzoek van het grensgebied tussen dieptepsychologie en pedagogie. Onder meer begeleidde ik werken over Adler, Künkel, Horney, Zulliger, Aichhorn, Maslow, Fromm en anderen. Later kwam Dreikurs in de aandacht, waarvoor ik zelf verschillende werken kocht. Voor de bibliotheek van het instituut schafte ik de pockets van Adler aan uit de Fischer reeks. Met interesse begon ik deze reeks te lezen en te verwerken en begon ook de vertalingen en werken van Ronge te lezen. Later kwamen ook de door Adler geïnspireerde de verhandelingen van vier generaties IP schoolpedagogen aan de orde. Spiel, Birnbaum, Dreikurs en Corsini. De scholen met de 4 R's. Die laatste ontwikkeling kwam aan het eind van mijn opdracht aan de orde. Dat was een van de voornaamste watervalletjes in de loop van mijn beroepsplan met inspiratie van Adler. Ik werkte aan mijn doctoraat, daarna zes jaar aan het beleid van het departement, als gekozen voorzitter. Na mijn doctoraat over het ontstaan van het secundair onderwijs, volgde ik Prof. Kriekemans op, voor de fundamentele pedagogiek en systematische pedagogiek. Ik raakte geïnteresseerd in het werk op het gebied van de mensenrechten, opvoeding en vredespedagogiek, wat mij later weer in contact bracht met Adler.

Soms sta ik verbaasd over hoe het riviertje verandert, eigenaardige nieuwe toevoer

krijgt en weer bij Adler uitkomt. Aldus werd ik tegen het einde van mijn leeropdracht in 1982 door een student, Lic. Joris Magnus die bij Prof. Kriekemans een licentieverhandeling had geschreven over Frankl en in Nederland was betrokken bij de OFH (Open Filosofische Hogeschool), gevraagd voor een paar lesbeurten over creativiteit, waarover ik voor Prof. Kriekemans liber amicorum had gepubliceerd. De verdere ontwikkeling bracht met zich mee dat ik daar ook ontwikkelingspsychologie kon geven. Uitgerekend doceerde ik aan een school die aanvankelijk was ondergebracht in een accommodatie van een KLOS in de Kees Boeke laan in Bilthoven. Intussen werkte ik door aan de tekst van die colleges en gaf onder meer een paar keer les over Adler en Künkel.

Samen met Magnus spraken we over de Individualpsychologische beweging in Nederland. Hij had zelf een paar van die piepkleine tijdschriften van de S.T.I.P. Ik wilde die zeker leren kennen. Dit bleek een groep die veel met ouders van stotterende kinderen van doen had. Een van mijn oudstudenten uit Antwerpen, logopediste mevrouw de Brabander, kende enkele bestuursleden en een bestuurslid van de OFH, Cees Maas, had voor de S.T.I.P. themabijeenkomsten gedaan over het verband tussen Adler en de humanistische psychologie.

We gingen samen op verkenning naar mogelijkheden om samen te werken. Aldus kwamen we in Vlaardingingen in gesprek met de voorzitter van de S.T.I.P., mevrouw Will van Vuren, die ook Ton de Bruijn had uitgenodigd.

Hoe toevallig ook, het werd een heel nieuw knooppunt of samenloop van beekjes, riviertjes. Een eerste contact met meer dan boeken over de Individualpsychologie, met concrete levende organisaties. Ik stond aan het begin van nieuwe contacten met een beweging vanuit de Individualpsychologie en kreeg een tijdschrift. Ik wilde die beweging als levende getuige van de I.P. leren kennen en las al de tijdschriften, die ik in handen kon krijgen. Via J. Magnus kreeg ik exemplaren van het tijdschrift dat toentertijd door S.T.I.P. en N.W.I.P. samen werd uitgegeven. Ook bladerde ik de Duitse en Amerikaanse tijdschriften door. Ik kreeg een nieuwe

Individualpsychologie, zelfs een internationale organisatie in zicht. Dit leidde ook tot contacten met het bestuur van de N.W.I.P. en later werd ik opgenomen als lid in het bestuur van de vereniging. Ik kon zo deelnemen aan de vergaderingen, met in gedachte een mogelijke samenwerking met de activiteiten van de OFH.

In 1990 mocht ik samen met collega Prof. A.M.C. van den Geld aan de *Stichting Benelux Universitair Centrum* werken. Toen ik twee collegeopdrachten kreeg nam ik me voor de I.P. inzichten te integreren in het vak persoonlijkheidspsychologie. Ik nam me dit ook voor ten aanzien van de master thesisonderwerpen en wilde waar

ger van een vroeger gepubliceerde studie van Westerman-Holstijn, een psychoanalytische benadering. De lezing duurde een volle twee uur met een korte onderbreking. Deze lezing en de daarvoor gereed gemaakte en vrij volledige diareeks zijn nadien nog gebruikt voor een reeks afscheidscolleges aan de OFH voor totaal twaalf uur en verspreid over drie zaterdagen. Zij bevatte een levensstijlanalyse van de jonge Vincent gevolgd door de volwassen Vincent van Gogh en de vijf levenstaken in hun wisselwerking.

'Si Dieu me prête Vie' (als 't God belijft) is de publikatie hiervan voor dit tijdschrift bedoeld en in voorbereiding. Voor mezelf was deze lezing een geslaagde poging, waarvan ik nadien gebruik heb gemaakt in meerdere lezingen waaronder een voor senioren publiek en een samen met de tentoonstelling van Mondriaan tijdens een tweedaags programma voor louter regionale seniorenclubs. Men was erg enthousiast. Voor mijzelf leidde dit tot een memorabele ervaring binnen de N.W.I.P. met nawerking naar buiten.

De betekenis van Adler en de I.P. in mijn leven.

Ik heb het gevoel dat ik eerst nu iets kan zeggen, zij het met enige schroom, over de betekenis die Adler en de Individualpsychologie hebben gekregen in mijn leven. Sinds een even napraten met mijn dochter, gisterenavond 14 december 1996. Een avond om nooit te vergeten. Ze bleef wat napraten, nadat we samen naar een televisie uitzending hadden gekeken over de art nouveau beweging in Europa (RTBF1). Zij is zeventien, wordt in 1997 achttien en zit in de laatste klas van het secundair onderwijs. Zij denkt, maar nog onbeslist, aan een studie architectuur en sociologie. Ik dacht dat ze daarover nog wilde 'nabomen', maar het zat dieper. Ze zoekt meer naar een levensbeschouwelijk houvast dan naar een oplossing van een beroepskeuze probleem. Ze is, gezien haar leeftijd, bezig met de twee laatste levenstaken. Ze moet aan zichzelf werken, maar ook aan haar *plaats in de wereld* en het *heelal*. Ze had van haar muzikleraar een boek mee gekregen van een zekere Creme. Een esoterisch boek, zei ze met enige aarzeling omdat ze mijn huiver op dat gebied meer dan vermoedde. Ze worstelt op een positieve wijze met vragen over de lessen catechese, gelukkig gegeven door een leraar die een 'denkend wezen' lijkt te zijn. Ik zag dat ze het eerste hoofdstuk, het meest esoterische, had overgeslagen ondanks de raad van haar muzikleraar. Wilde ze mij daarmee geruststellen? Maar het kwam mij oprecht over als: 'daar geraak ik niet mee op mijn effen'. En toen gebeurde er iets, één van die toevallige dingen die vaak een beslissende betekenis hebben. In het register van namen, die de auteur opgeeft aan het eind van het boek, vond ik als tweede Alfred Adler. En verder tot mijn aangename verrassing ook de namen van J.

men. En we hopen maar dat we verder op Theo Joosten, Gerard Kulker, Marieke Vonk en Marieke van Eldert en ook Ton de Bruijn en Bert Meijer kunnen rekenen om nieuwe plannen te maken.

Het stoppen van de cursus, ik geloof in 1992, heeft mij veel verdriet gedaan. Ik vond dat een beleidsfout.

Tegelijk startte echter een nieuwe poging in de Vlaamse Volkshogeschool Elkerick in de Breughelstraat te Antwerpen, waarmee ik hoopte aan de N.W.I.P. een nieuwe betekenis te geven door een verandering naar *Nederlandstalige Werkgemeenschap voor Individual Psychologie*.

Daarvoor had ik gerekend op de 'steun vanuit het Noorden'. Er waren in het eerste semester een kleine twintig cursisten. Er was een bijeenkomst waarop een 'delegatie van het Noorden' aanwezig was. Ik heb dit initiatief verder niet kunnen waar maken bij gebrek aan voldoende medewerkers, ook al weer voor met name het praktische gedeelte en door tijdgebrek. Ik moest zelf nog veel leren.

Mijn laatste belangrijke ervaring dank ik aan twee instructies, die zelf te danken waren aan het initiatief van Ton de Bruijn. Met medewerking van een docente van Chicago werden een aantal zowel theoretische als praktische studiebijeenkomsten gehouden aan de Hogeschool Midden Nederland. Een voortreffelijke reader in drie bundels engelse teksten over levensstijlanalyse zijn voor mij sindsdien waardevolle werkdocumenten geworden.

Ik wil nogmaals Gerard Kulker en Ton de Bruijn bedanken dat ze mij in Leuven opzochten en hebben geïnterviewd. Ik durf zeggen hoezeer dit mij heeft gesteund. Na de tweede aanval van CVA in 1995 dreigde ik volledig geïsoleerd te raken.

Ergens heb ik daar het gevoel gekregen: Misschien kan ik toch nog meedoen op deze basis met een beetje 'tegenoetkoming'.

Nog een beleving die voor mezelf de moeite van het memoreren waard is, was de lezing over Vincent van Gogh met twee projectiecamera's en een retroprojector op afstand bediend. Daartoe mochten wij gebruik maken van de conferentiezaal van het van Goghmuseum in de P. Potterstraat te Amsterdam inclusief technische assistentie van de museumdienst. Dat was in februari 1991 kort na een speciale van Goghtentoonstelling. Ik heb nog nimmer zo'n goede hulp gehad bij een lezing. Met voorafgaand een maandenlang onderzoek in de schitterende studiebibliotheek, had ik de lezing voorbereid. Ondersteund door mevrouw R. Norbart en mevrouw F. Pabst, die alles tot in de puntjes geregeld hadden. Jammer dat er toen niet meer mensen konden komen. Wel waren er naast de leden van de N.W.I.P. ook enkele mensen van de OFH aanwezig. Mijn voordracht was een poging tot een interpretatie van Vincent van Gogh op basis van de Individualpsychologie, dit als tegenhan-

mogelijk de I.P.sporen volgen. Ik kreeg hiervoor de kans in drie afstudeergroepen, kon ik dat realiseren? Mijn inspanningen resulteerde in masterthesisonderwerpen zoals onlangs werd gepubliceerd in ons tijdschrift *Individual Psychologische Verkenningen* getiteld *De veerkracht van een diep verwaarloosd meisje*. Bijdragen die nog komen zijn: *Adleriaanse Kunsttherapie* en *Ontlokken, beluisteren en leren van levensverhalen van hoogbejaarden* (85+) (richting psychogerontologie). Het heeft ook vier nieuwe leden voor de N.W.I.P. opgeleverd, waaronder een hoofdverpleegster, een bedrijfsconsulent en een arts uit Roemenië die nu in Nederland woont.

Dit plan gaat nu jammer genoeg niet verder. Daarom is voor mij het meewerken aan het tijdschrift van de N.W.I.P. een weldoende nieuwe kans. Ik ben vorig jaar in september overgestapt naar *de vierde leeftijd* (of volgens mijn moeder: *het vierde kwartaal*) Ik wil nog, voorzover mij dat mogelijk is, bijdragen aan de N.W.I.P. waar dat maar nuttig kan zijn.

Ik weet zeker dat de I.P. inspiratie blijvend zal nawerken. Toen ik het lesgeven en zelfs het werk aan de thesissen noodgedwongen moest stoppen, keerde de invloed van de Individualpsychologie zich meer dan vroeger naar binnen toe. Van een studente van de *Stichting Benelux Universitair Centrum* kreeg ik materiaal in handen als bron om aan het intussen goed omgevormde tijdschrift *Individual Psychologische Verkenningen* de bijdrage over Ringel te schrijven. Toen ik de vraag van Gerard Kulker las om medewerkers voor de redactie, was dat voor mij, door isolatie bedreigd, een welkome oproep die ik zeer dankbaar heb beantwoord. Blij dat ik op deze wijze nog een dienst kan bewijzen aan de vereniging en naar mezelf ten behoeve van mijn voortgaande studie van de Individualpsychologie, niet alleen naar binnen maar ook naar buiten. Ik ben echt zeer dankbaar geweest toen na het artikel over Ringel Ton de Bruijn en Gerard Kulker mij vroegen naar Leuven te mogen komen om mij te interviewen. Ik dacht: 'Nu doen zij ook de reis terug, de omgekeerde weg van wat ik toch zelf dikwijls had gedaan. Misschien komen er nog meer van dergelijke gelegenheden. Nu gaat het niet alleen meer om mijn beroepsleven alleen: het heeft ook betekenis voor de rest van mijn leven zonder meer.

De belevingen, die me zijn bijgebleven.

Ik moet hierbij denken aan het eerder door mij genoemde symposium en aan Ger van Eldert met wie ik me altijd zeer 'verwant' heb gevoeld. Zelf heb ik jaren schooladviesdiensten (bij ons PMS centra) mogen begeleiden. Van Ger ging daarnaast zo direct een sociale I.P. levensstijl uit. Hij was in heel zijn doen en laten een

menselijke en stralende beleving ervan. Hij was voor mij een levensbeeld. Hij heeft lange tijd de schooladviesdiensten in Leeuwarden geleid en ook de school in Wytgaard die uitging van het principe van de 4 R's. Via Ger leerde ik die school kennen. Ik was blij dat hij later een bestuurszetel in het bestuur van de N.W.I.P. accepteerde. Helaas was dat maar voor te korte tijd. Hij heeft ons te gauw moeten verlaten. Nog een keer heb ik hem kort voor zijn laatste tocht ontmoet in Oud Heverlee in het motel aan de autosnelweg. Ontmoetingen zijn voor een mens essentieel. Hij was volop een gemeenschapsmens waarvan je voelde: hij laat mij vrij worden (Ont-moeten), meer gemeenschapsmens worden.

Ook de bestuursvergaderingen aan het begin bij de gastvrije Dien Strobosch en later in het ontmoetingscentrum in Amsterdam zuid. Ik heb ettelijke keren de tocht naar Amsterdam Zuid-station gemaakt en de bus naar het Olympiaplein genomen met aansluitend de wandeling naar de Raphaelstraat. Zonodig mocht ik bij Dien Strobosch logeren, dat was altijd een beetje thuiskomen. Tot ik in 1986 een eerste CVA verwittiging kreeg (10.10.86). Ik was toen vijf maanden uitgeteld en blij dat ik daarna weer kon meedoen.

En toen begon voor mij het uitwerken van het geplande symposium eind februari 1987, met de beslissing de tweejarige cursus op te starten. (**Symposium ter herdenking van de dood van Adler in 1937**) Dit was voor mij echt wat ik hierboven heb genoemd, een waterval in mijn riviertje. In de daarop volgende maanden heb in tempo gelezen het volledige werk van Adler in de toen juist gereed gekomen Duitse Fischer-reeks inclusief een drietal biografieën van Bottome, Orgler en Carl Fortmüller.

Wij hebben samen een tentoonstelling voorbereid voor het symposium, die ook is uitgesteld door onze delegatie, bij het belangrijke congres in Münster in het najaar van 1987. Het symposium vond plaats op 23 mei 1987 in Bilthoven. Tevens verschenen een brochure en een 'dubbelnummer' van het Mededelingenblad, de toenmalige titel van het tijdschrift. Aan het symposium namen eveneens de deelnemers van het laatste cursusjaar van de OFH deel, ongeveer 20 cursisten. Dat was de eerste poging tot verjonging, 20 jongeren op de circa 90 of 100 deelnemers. Aan het slot van het symposium werd een gewaagd besluit genomen: **de voormalige tweejarige cursus Individual Psychologie gaat een nieuw leven beginnen.**

De cursus kwam er een jaar nadien. Voor mij betekende dit het 'spaarbekken', waarin ik al het opgestapelde kwijt kon. Nadien groeide ook een samenwerking met de cursussen van de OFH, waardoor de onderneming financieel haalbaar bleef. Samen met Gerard Kulker is de planning voor deze onderneming uitgewerkt met

inachtneming van de Oostenrijkse, Zwitserse en Duitse voorbeelden.

Waarschijnlijk heb ik iets te weinig voeling gehad met mevrouw Boon-Schilling, maar we zijn gestart. Met alle gebreken, maar het was voor mij en misschien ook voor de N.W.I.P. een nieuwe stimulans.

Annemarie Augustijn kwam in het bestuur als vertegenwoordiger van de cursus. Ook werd contact opgenomen met Ton de Bruijn om met hem de praktijkonderdelen voor het vierde semester van de tweejarige cursus te plannen. Dat heeft onder meer geresulteerd in een gezamenlijk weekend samen met de cursisten van de OFH in het Broederschapshuis op de Veluwe.

Mijn eerste echte contact met de I.P. praktijk was in 1989 met de levensstijl-analyse. Dit heeft gemaakt dat ik de teksten van Adler anders ben gaan lezen.

De OFH was intussen verhuisd naar een andere accommodatie in het vormingscentrum de Schalm in de Meern bij Utrecht. Het resterende fase van de cursus vond daar plaats in een ten dele bevriende school. Voor dit contact had Theo Joosten zorggedragen, deze was intussen Ger van Eldert opgevolgd in Leeuwarden. Ook werd een poging gedaan om een Amerikaanse oudercursus, STEP genaamd, in Nederland te introduceren. Hieruit volgde de opbouw van de doctoraalscriptie van de 'twee Mariekes' (Marieke van Eldert en Marieke Vonk). Vanuit deze praktische cursus ter ondersteuning van ouders bij hun opvoedkundige taak kreeg ik meer contact met de S.T.I.P. Met hun medewerking kon een reeks cursussen worden georganiseerd ten huize van Will van Vuren in Rotterdam-Alexander. Voor mij waren deze ervaringen erg verrijkend en het maakte met regelmatige co-begeleiding een voortreffelijke scriptie mogelijk. De samenwerking met de docent dr. van London werd aanleiding tot de aanvraag van een studiebeurs en studie mogelijkheid voor 'de twee Mariekes' in Hamburg. Ik heb hen beiden ook in Leuven uitgenodigd op onze afdeling familiale pedagogiek. Voor mij werd het aanleiding om drie soorten van dergelijke cursussen te bestuderen, met name die van het echtpaar Gordon, die van Dreikurs en die van zijn leerlingen e.a. Ik was vooral gelukkig met de mooie uitslag van beide jonge I.P. leden, wat op zich weer jong bloed binnen de N.W.I.P. bracht.

Terugkijkend moet ik bekennen dat we roekeloos zijn geweest. We hebben het gedurfd voor ons onvoldragen cursusinitiatief de naam Adler Instituut te kiezen. Toch ben ik er niet rouwig om. Op een ander moment moeten we allicht op dit model teruggrijpen. We zouden daartoe dan een kerngroep moeten vormen, die zich goed op haar taak voorbereid.

Desalniettemin zijn we met al ons proberen toch duidelijk een stap verder geko-